

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ-
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Ηθική Προσέγγιση»

(αποκλεισμός των οικονομικά αδυνάτων από τις δομές του εκπαιδευτικού συστήματος – αναπαραγωγή κοινωνικών ανισοτήτων - σχολική και επιστημονική διαρροή - διακρίσεις – προοπτικές)

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Του Ιωάννη Α. Χριστόπουλου Α.Μ. : 1320130031

Επιβλέπων καθηγητής: Εμμανουήλ Κουντούρης, Λέκτορας του Οικονομικού Τμήματος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Συνεπιβλέποντες:

- Γεώργιος Πολίτης, Επίκουρος Καθηγητής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- Γεώργιος Παντελόπουλος, Δρ. Οικονομικών.

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΗΘΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ»

Καλαμάτα, Αύγουστος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	σελ. 4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ. 5
ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	σελ. 6
ΔΙΑΤΑΞΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	σελ. 7

ΜΕΡΟΣ Ι

1.1. Περί χρήματος.....	σελ. 8-9
1.2. Το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης.....	σελ. 10-17
1.3. Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα – Δανειακές συμβάσεις.....	σελ. 17-19
1.4. Εκπαίδευση και οικονομική κρίση – Γενικά.....	σελ. 19-21
1.5. Εκπαίδευση και οικονομική κρίση στην Ελλάδα.....	σελ. 22-24
1.6. Σχολική διαρροή.....	σελ. 25-26

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

2.1. Δαπάνες που διατίθενται για την εκπαίδευση μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης.....	σελ. 27-43
---	------------

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο : ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΤΑ ΤΟ ΞΕΣΠΑΣΜΑΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

3.1.1. Διορισμοί εκπαιδευτικών.....	σελ. 44-45
3.1.2. Συγχωνεύσεις - καταργήσεις σχολικών μονάδων.....	σελ. 46
3.1.3. Θέσπιση διαδικασίας αξιολόγησης των εκπαιδευτικών	σελ. 46-48
3.1.4. Η αυτοαξιολόγηση των σχολικών μονάδων.....	σελ. 48-49
3.1.5. Η κατάσταση των ολοήμερων δημοτικών σχολείων.....	σελ. 49-50
3.1.6. Αύξηση υποχρεωτικού εκπαιδευτικού ωραρίου.....	σελ. 50
3.1.7. Αύξηση του αριθμού των μαθητών ανά τάξη.....	σελ. 50
3.1.8. Μετατάξεις εκπαιδευτικών.....	σελ. 50-51
3.1.9. Ανατροπή συνταγματικών διατάξεων.....	σελ. 51-52
3.1.10. Συρρίκνωση της Δημόσιας Ανώτατης Εκπαίδευσης και Ερευνας.....	σελ. 52-54

3.1.11. Συνεχή υποχρηματοδότηση των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.....	σελ. 54-55
3.1.12. Αδιέξοδη κατάσταση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.....	σελ. 55-56
3.1.13. Στο περιθώριο η Ειδική Αγωγή.....	σελ. 56-59
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο :ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΕΜΜΕΣΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u>	
3.2.1. Διαθεσιμότητα Σχολικών Φυλάκων.....	σελ. 60
3.2.2. Αλλαγές στη νομοθεσία μεταθέσεων των εκπαιδευτικών.....	σελ. 60
3.2.3. Ο Νόμος για Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».....	σελ. 60-61
3.2.4. Συγκρότηση Συμβουλίων χωρίς τη συμμετοχή εκπροσώπων των εκπαιδευτικών.....	σελ. 61
3.2.5 Κατάργηση της διετούς μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της Π. Ε.....	σελ. 62
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο :ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u>	
3.3.1.Επιστημονική μετανάστευση.....	σελ. 63-66
3.3.2 Ανεργία των νέων	σελ. 66-67
ΜΕΡΟΣ IV	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	σελ. 68-69
4.4.1 Η εκπαίδευση οφείλει να συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νέων.....	σελ. 70-72
4.4.2 Εκπαίδευση και οικονομική ανάπτυξη.....	σελ. 72-73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ. 74-80

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ιστορική αναδρομή στις οικονομικές κρίσεις σε όλο τον κόσμο, η παράθεση των οικονομικών θεωριών, οι προσεγγίσεις του ζητήματος από μεγάλους θεωρητικούς αποτελούν προϋποθέσεις για την κατανόηση του τεράστιου αυτού θέματος που καθορίζει τις ζωές των νέων ανθρώπων, οδηγεί μάζες του πληθυσμού στην περιθωριοποίηση, στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Η οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα μας τα τελευταία πέντε χρόνια (2010-2015), εκτός από τις δημοσιονομικές διαστάσεις του ζητήματος, επηρέασε το σύνολο της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής της πατρίδας μας με ανεξέλεγκτα πολλές φορές αποτελέσματα..

Ο ευαίσθητος χώρος της εκπαίδευσης των ελληνοπαίδων, δέχτηκε μια σειρά παρεμβάσεων που ανέτρεψε σε σημαντικό βαθμό το δημόσιο χαρακτήρα, απέκλεισε τους οικονομικά αδύνατους από τις δομές και επηρέασε την εκπαιδευτική διαδικασία, το περιεχόμενο, τη διοίκηση, τη χρηματοδότηση και διατάραξε τις ομαλές συνθήκες παροχής του εκπαιδευτικού έργου (ψυχολογικές διαστάσεις-παιδαγωγικό κλίμα κ.α.), οδήγησε σημαντικό αριθμό μαθητών εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος, πρόσθεσε χιλιάδες πτυχιούχους στις δεξαμενές της ανεργίας και σημαντικό αριθμό νέων επιστημόνων εκτός Ελλάδας.

Η εργασία αυτή στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος προσπαθεί να ερευνήσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης που διαπερνά οριζόντια το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Λέξεις - κλειδιά: οικονομική κρίση, εκπαίδευση, εκπαιδευτική νομοθεσία, δημόσιο αγαθό, σχολική διαρροή, κοινωνικός αποκλεισμός, παραγωγική ανασυγκρότηση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία φιλοδοξεί να συνεισφέρει μικρό προβληματισμό σε ένα ζήτημα που ταλανίζει σήμερα την πατρίδα μας, την οικονομική κρίση και ειδικότερα την επίδραση της στην εκπαίδευση, οι συνέπειες των νομοθετικών παρεμβάσεων που δεν στόχευαν στη ριζική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος που έχει ανάγκη ο τόπος μας, στις ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις αλλά σε περικοπές, δημοσιονομικού κυρίως χαρακτήρα παρεμβάσεις που επιφέρουν καταστροφικές συνέπειες στην εκπαίδευση των νέων.

Απαιτούνται γενναίες αποφάσεις ώστε η εκπαίδευση να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση δημοκρατικών υπευθύνων πολιτών, με ουσιαστική γνώση και κριτική σκέψη, να συμβάλλει στην αντιμετώπιση προβλημάτων εργασίας και στη συγκρότηση μιας νέας αναπτυξιακής προοπτικής που θα βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα και στα προφανή συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, τους ενδογενείς της πόρους: τη γη και τους ανθρώπους.

Θέλω να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες κ.κ. καθηγητές του Μεταπτυχιακού προγράμματος «Ηθική φιλοσοφία», στα μαθήματα: «Ηθική, Παγκοσμιοποίηση και Χρήμα» και «Κοινωνική Φιλοσοφία και Ηθική», κ. Κουντούρη Εμμανουήλ, κ. Παντελόπουλο Γεώργιο καθώς και τον κ. Πολίτη Γεώργιο για τις πολύτιμες, εξειδικευμένες και ξεχωριστές γνώσεις που μου παρείχαν στη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στόχος αυτής της εργασίας είναι να ερευνήσει τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης στα οικονομικά μεγέθη της εκπαίδευσης καθώς και τις επιπτώσεις στο νομοθετικό πλαίσιο, στη μαθητική διαρροή, στη διαμόρφωση δυσμενούς παιδαγωγικού κλίματος, στις υποδομές, στο ανθρώπινο δυναμικό.

Συγκεκριμένα, τα αντικείμενα-ερωτήματα που θα επιχειρηθούν να ερευνηθούν είναι τα ακόλουθα:

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ποιες αλλαγές έχουν συντελεστεί:

- Στην κάλυψη των οικονομικών αναγκών των δομών της εκπαίδευσης;
- Στη διαμόρφωση των εργασιακών σχέσεων των εκπαιδευτικών;
- Στην αλλοίωση του δημόσιου χαρακτήρα της εκπαίδευσης;
- Στη νομοθεσία που διέπει την εκπαίδευση;

Ποιες συνέπειες έχουν παγιωθεί:

- Στη σχολική διαρροή;
- Στην επιστημονική μετανάστευση;
- Στην ανεργία των νέων;
- Στη σταδιακή απαξία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης;

Ποιες προοπτικές υπάρχουν:

- Στη δυνατότητα της εκπαίδευσης να συμβάλλει στη συγκρότηση ενός νέου εθνικού παραγωγικού τοπίου;

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- **ΜΕΡΟΣ I**

Περί χρήματος

Το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα – Δανειακές συμβάσεις

Εκπαίδευση και οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Σχολική διαρροή

- **ΜΕΡΟΣ II**

Οι αλλαγές στα οικονομικά μεγέθη της εκπαίδευσης μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

- **ΜΕΡΟΣ III**

Οι νομοθετικές και οι διαρθρωτικές αλλαγές που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την εκπαίδευση μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

- **ΜΕΡΟΣ IV**

Η εργασία ολοκληρώνεται με τα τελικά συμπεράσματα , την ανάγκη η εκπαίδευση να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του κάθε ανθρώπου αλλά στη δυνατότητα να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της νέας εποχής, στην οικονομία και στην παραγωγή.

ΜΕΡΟΣ Ι

1. Περὶ χρήματος

Σημαντικό στοιχείο σε μια έρευνα για οικονομικό ζήτημα, σε συνδυασμό με το εκπαιδευτικό σύστημα είναι οι γενικότερες στάσεις των ανθρώπων γύρω από το χρήμα.

Χρήμα θεωρείται οτιδήποτε γίνεται δεκτό ως μέσο συναλλαγής από τα άτομα μιας κοινωνίας και οι λειτουργίες που το χαρακτηρίζουν είναι αφενός ότι αποτελεί μέσο συναλλαγής και αφετέρου ότι μετρά την ανταλλακτική αξία των πραγμάτων. Οι πραγματικές διαστάσεις του δηλαδή βρίσκονται στην παραστατική του αξία, την αξία που απεικονίζει να έχει και όχι του υλικού κατασκευής του, που εκφράζεται μέσα από την περιεκτική του αξία. Πέρα όμως του λειτουργικού του χαρακτήρα, το χρήμα αναπαριστά και αξία σύμφωνα με τον τρόπο που γίνεται αντιληπτό στις κοινωνικές σχέσεις.¹

Η αξία αυτή βρίσκεται σε τέσσερις βασικές συνιστώσες: ασφάλεια, επιτυχία, στάτους, άγχος. Το χρήμα αποκτά την αξία της ασφάλειας μόνο όταν αποταμιεύεται, καθώς καλύπτει ανάγκες των ανθρώπων για ασφάλεια απέναντι σε αυτά που θα συμβούν στο μέλλον. Βέβαια οι αποταμιεύσεις, ειδικά μέσω τραπεζών, έχουν εξελιχθεί και σε παράγοντες πίστης στο υπάρχον οικονομικό σύστημα.

Το χρήμα αναπαριστά επίσης την αξία της επιτυχίας όταν αυτό συνδέεται με την αναγνώριση της συγκομιδής του ως συνέπεια της επιτυχίας του ή και στάτους όταν η χρήση του αναδεικνύει την κοινωνική θέση του χρήστη.

Τέλος το άγχος στηρίζεται κυρίως σε συναισθήματα που προκύπτουν κατά τη λήψη αποφάσεων για τον τρόπο διαχείρισής του από ένα άτομο. Ο τρόπος που θα το διαχειριστεί, μέσα από την κατανομή του ανάμεσα στις εναλλακτικές επιλογές της κατανάλωσης, της αποταμίευσης και της επένδυσης είναι μια κατάσταση που γεννά άγχος.

Οι περισσότερες οικονομικές δράσεις σχετίζονται με κάποια από αυτές τις αξίες και την έκφρασή της. Πολλές φορές μπορεί μια δράση να πετυχαίνει την αναπαράσταση παραπάνω από μιας αξίας, που για να γίνουν αντιληπτές θα πρέπει κάποιος να εξετάσει ταυτόχρονα τις συμπεριφορές που εκδηλώνουν και τα

¹ Furnham's (1984) *Money Beliefs and Behaviors Scale*

συναίσθημα που εκπληρώνουν αυτές οι δράσεις. Η ανάγκη των ανθρώπων να αποταμιεύουν για να αυξήσουν το αίσθημα της ασφάλειας αντικαθίσταται εύκολα από ένα σημείο κι έπειτα από το αίσθημα της επιτυχίας ή του στάτους που φέρνει ένα σημαντικό ύψος καταθέσεων.

Η αλήθεια όμως είναι πως αυτές οι ίδιες οικονομικές δράσεις μπορούν να αποκτούν διαφορετικό νόημα όταν εξετάζονται σε διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο. Η επένδυση παραδείγματος χάριν μπορεί να αποτελεί εξόχως αθέμιτη πρακτική σε ένα μουσουλμανικό κράτος, όπου η κερδοσκοπία καταδικάζεται από το θρησκευτικό και κατ' επέκταση το κοινωνικό περιβάλλον.

Πέρα της νεοκλασικής θεωρίας για το χρήμα, υπάρχει και η μαρξιστική προσέγγιση για τις διαστάσεις του χρήματος.

Το χρήμα για τους μαρξιστές ερευνητές έχει δύο διαστάσεις, αυτή της εμπιστοσύνης και αυτή της εξουσίας. Το χρήμα παίζει το ρόλο του κοινωνικού συνδέσμου μεταξύ αγνώστων, όμως εκτός αυτού συμπυκνώνει σχέσεις μεταξύ ανθρώπων που εμφανίζονται ως σχέσεις μεταξύ πραγμάτων. Η έμφαση εδώ δίνεται σε δυο ζητήματα: την κοινωνική εξουσία που αποφέρει το χρήμα και την εμπιστοσύνη που βρίσκουμε να λανθάνει στις πολύπλοκες και εκτεινόμενες στο χρόνο και στο χώρο χρηματοπιστωτικές σχέσεις.

Το χρήμα για τους μαρξιστές επιτρέπει στον κάτοχό του να ασκήσει εξουσία στους άλλους. Η κατοχή πλούτου μειώνει την δημοκρατικότητα του οικονομικού πεδίου, ενώ οι κάτοχοι εμπορευμάτων είναι σε θέση να ελέγχουν περισσότερα εμπορεύματα και φυσικούς πόρους.

Η οικονομική εξουσία του χρήματος είναι η πηγή της κοινωνικής του εξουσίας, που δίνει τη δυνατότητα στον κάτοχό του να επιβάλλει τη θέλησή του στους άλλους, προκαταβάλλοντας ή κατακρατώντας χρήματα. Αντίστοιχα, η εξουσία του χρήματος στους ανθρώπους και τους πόρους επιτρέπει στους κατόχους του να επιβάλλουν νέες ιεραρχίες πλούτου και προνομίων. Η δεύτερη διάσταση των κοινωνικών σχέσεων του χρήματος είναι η εμπιστοσύνη. Όπως λέγεται, η εμπιστοσύνη είναι αυτό που κάνει το χρήμα κοινωνικό, παρά το ότι, στο βαθμό που ενυπάρχει σ' όλες τις άμεσες ανταλλαγές, είναι απαραίτητη σε όλη την έκταση της διαδικασίας συσσώρευσης. Επιπλέον, οι σχέσεις εμπιστοσύνης υπάρχουν στις ανταλλαγές που λάμβαναν χώρα κατά τη μερκαντιλιστική περίοδο, αλλά ακόμη και στις φεουδαρχικές κοινωνίες. Το ζήτημα της εμπιστοσύνης σε σχέση με το χρήμα εφαρμόζεται γενικά τόσο στον τομέα της άμεσης ανταλλαγής, όσο και στον τομέα της πίστης.

1.2. Το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λ.π.²

Η σύγχρονη οικονομική κρίση δεν είναι μόνο χρηματοπιστωτική ή κρίση χρέους ή κρίση η οποία προκαλείται από την ανεπαρκή ζήτηση ή κρίση διαφθοράς, συμμετοχή στην αιτία της κρίσης έχει η πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους, σύμφωνα με τους μαρξιστές.

Με βάση το νόμο της αξίας, η παραγωγή θεμελιώνεται στην απόσπαση υπεραξίας από την εργατική δύναμη δηλαδή πρόσθετης αξίας από εκείνη που απαιτείται για την αναπαραγωγή της. Συνεπώς, η σχέση εργασίας-κεφαλαίου προσδιορίζει τη διαδικασία κυκλοφορίας του κεφαλαίου. Βασικό πρόβλημα του κεφαλαίου είναι ότι ο εκσυγχρονισμός των μέσων παραγωγής από τη μια μεριά αυξάνει την παραγωγικότητα της εργασίας αλλά, από την άλλη, μειώνει την αξία της εργατικής δύναμης η οποία είναι εκείνη που παράγει υπεραξία σε σχέση με το σταθερό κεφάλαιο (εγκαταστάσεις, πρώτες ύλες, κλπ). Αυτή η αντίφαση αποτελεί την αιτία της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι σε σχέση με τις δεκαετίες του 1950 και του 1960, στην πρώτη πενταετία του 2000 τα ποσοστά κέρδους στις Η.Π.Α. ήταν κατά 1/3 μικρότερα, ενώ είχαν ακόμη μεγαλύτερη πτώση στη Γερμανία και στην Ιαπωνία. Αποτελέσματα αυτής της πτώσης είναι:

α) Η συγκέντρωση του κεφαλαίου στα χέρια λίγων με σκοπό να αντέξουν την πτώση.

β) Η απαξίωση άλλων συντελεστών.

γ) Φαινόμενα υπέρ-συσσώρευσης κερδών (για τα οποία ευθύνονται η μικρή ζήτηση από τη μεριά των μισθωτών λόγω αύξησης της ανεργίας ή μείωσης μισθών για να αντισταθμισθεί η πτώση).

² Κουφάρης Γ., (2010) *Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές*. Περιοδικό «Χρήμα» 1ος/2ος –(2010)

δ) Η ενίσχυση των οικονομικών και γεωπολιτικών αντιθέσεων μεταξύ των μεγάλων κρατών.

ε) Η μετατόπιση κεφαλαίου στο χρηματοπιστωτικό τομέα³

Η αναδιάρθρωση, μπορεί να γίνει κατανοητή πρωταρχικά ως η απάντηση ισχυρών μερίδων του κεφαλαίου στην κρίση της δεκαετίας του 1970, πρώτη αιτία της οποίας, όπως και της σημερινής, ήταν η πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους. Πριν από εκείνη την κρίση, η πλειονότητα των χωρών της Δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής είχε ζήσει τα λεγόμενα «τριάντα ένδοξα χρόνια» (1945-1975) του συνδυασμού της οικονομικής ανάπτυξης με την καθιέρωση του κράτους πρόνοιας. Στη δεκαετία του 1960 η ευφορία της μεταπολεμικής οικονομικής ανάπτυξης αμφισβητήθηκε έντονα από κοινωνικά κινήματα.

Μετά την εκλογική επικράτηση της Μ. Thatcher στη Βρετανία το 1979 και του R. Reagan στις Η.Π.Α. το 1980, οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνταγές του νεοφιλελευθερισμού, έχοντας ήδη εφαρμοστεί από τη στρατιωτική χούντα του Pinochet ως πείραμα στη Χιλή μετά το 1973, εξαπλώθηκαν διεθνώς.⁴

Ο νεοφιλελευθερισμός δεν γεννήθηκε ως αποτέλεσμα των διαθέσεων κάποιων «μαθητευόμενων μάγων» και δεν επικράτησε λόγω του υποκειμενισμού μιας ομάδας πολιτικών, αλλά «είναι κάτι πολύ περισσότερο: είναι έκφραση της δομικής ανάγκης του κεφαλαίου να απαντήσει στην πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους μέσω της επέκτασής του σε κάθε δραστηριότητα και σε κάθε τομέα».⁵

Γίνεται αντιληπτό, ότι αν και οι κρίσεις οφείλονται πρωταρχικά στις ενδογενείς αντιφάσεις του τρόπου παραγωγής σημαντικό ρόλο στην εκδήλωσή τους παίζει (σε κάθε συγκυρία) η έκβαση των κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων.

Από τη δεκαετία του 1980 και μετά, οι κάθε είδους ανισότητες αυξήθηκαν κατακόρυφα, γεγονός που αναγνωρίστηκε ακόμα και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο το 2007.

Η συμβολή των ισχυρών κρατών, «διευθυντήριο», στη μεγέθυνση των ανισοτήτων είναι εμφανής και συνεχίζει να υλοποιείται με την επίθεση εναντίον κάθε

³ Ρούσης, Γ., (2012). :Από την Κρίση στην Επανάσταση. Πόλεμος Θέσεων. Αθήνα: Γκοβόστης.

⁴ Ροτ, Κ.Χ. & Παπαδημητρίου, Ζ., (2013): Να Εμποδίσουμε την Καταστροφή. Μανιφέστο για μια Ευρώπη της Ισότητας. Αθήνα: Νησίδες

⁵ Μπογιόπουλος, Ν. (2011). «Είναι ο Καπιταλισμός, Ηλίθιε. Οι Υπαίτιοι της Κρίσης και το «Χρέος» της Ανατροπής τους - Μια Ευγενική Απάντηση στους Πραιτωριανούς των Μνημονίων». Αθήνα: Λιβάνης. σ.75

μορφής προστασίας της εργασίας, με την υποχώρηση της προοδευτικότητας των φόρων, με τη συνεχή πτώση του μεριδίου των μισθών στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν των χωρών, με την αύξηση του χρόνου εργασίας, με την εξοντωτική εκμετάλλευση των παράνομων μεταναστών και με την αύξηση των κερδών.⁶

Οι ισχυρές οικονομίες μεγάλων κρατών πιέζουν τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ακολουθήσουν το δρόμο που ακολούθησε η κάθε δική τους κυρίαρχη τάξη, δηλαδή το δρόμο της ριζικής μείωσης των μισθών και των συντάξεων, της αύξησης των ορίων συνταξιοδότησης, της υποβάθμισης της παιδείας και της προώθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων απόκτησης δεξιοτήτων.⁷

Παράλληλα με τη διαδικασία μετατροπής των σχέσεων ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο εσωτερικό τους η δημοκρατία συρρικνώνεται όλο και περισσότερο. Βασικά χαρακτηριστικά αυτής της τάσης, που ενισχύεται στο έδαφος της σύγχρονης κρίσης, είναι:

α) η ριζική μείωση της συμμετοχής των πολιτών τόσο στις κεντρικές πολιτικές διαδικασίες όσο και σε εκείνες οι οποίες αφορούν την άσκηση συλλογικών δικαιωμάτων (διαδήλωση, απεργία κλπ).

β) η άσκηση πολιτικής από τεχνοκράτες, ειδικούς της επικοινωνίας και διοικητικά στελέχη,

γ) η αποδυνάμωση της εργατικής τάξης ως παράγοντα άσκησης κοινωνικής επιρροής με αποτέλεσμα την απώλεια δικαιωμάτων και κατακτήσεών της,

δ) η αποδοχή της λιτότητας ως μονόδρομου.

ε) η απώλεια της αξιοπιστίας της πολιτικής και η μετατροπή της σε διαχειριστικό έργο

στ) η υποκατάσταση του αγώνα για κοινωνική δικαιοσύνη από κινήματα ταυτότητας και μη κυβερνητικές οργανώσεις και

ζ) η εξάπλωση της διαφθοράς.⁸

Τα αίτια των οικονομικών κρίσεων (κυκλικά επαναλαμβανόμενο φαινόμενο στην παγκόσμια οικονομία, κατά τους οικονομολόγους), αποτελούν ο τρόπος

⁶ Νεγρεπόντη -Δελιβάνη, Μ. (2010). *Η Φοινική Κρίση και η Ελληνική Τραγωδία*. Αθήνα: Λιβάνης

⁷ Νεγρεπόντη -Δελιβάνη, Μ.,(2011), *Όλη η Αλήθεια για Χρέος και Ελλείμματα και Πώς θα Σωθούμε*. Θεσσαλονίκη: Ιανός.

⁸ Μπελαντής, Δ.,(2014), *Αριστερά και Εξουσία. Ο «Δημοκρατικός Δρόμος προς τον Σοσιαλισμό»*. Αθήνα: Τόπος

οικονομικής λειτουργίας των κοινωνιών, αλλά και οι προτεινόμενες λύσεις εξόδου από μια οικονομική κρίση διαφέρουν σύμφωνα με τις κυριότερες οικονομικές θεωρίες.

Συνοπτικά αναφέρουμε ότι σύμφωνα με τις θεωρίες του Φιλελευθερισμού (A. Smith) και του Νεοφιλελευθερισμού (M. Friedman) η ελεύθερη οικονομία έχει την ιδιότητα να αυτορυθμίζεται και ως εκ τούτου το κράτος δεν πρέπει να παρεμβαίνει σε περιπτώσεις οικονομικών κρίσεων.

Από τη σκοπιά της θεωρίας του Κεϋνσιανισμού (J. Keynes), το κράτος σε καθεστώς ελεύθερης οικονομίας πρέπει να επεμβαίνει στην οικονομία σε περιπτώσεις οικονομικών κρίσεων και να αυξάνει την ενεργό ζήτηση με δημόσια έργα, ακόμη και αν αυτό προκαλεί αυξήσεις στα δημοσιονομικά ελλείμματα.

Ο J. Keynes ήλπιζε ότι τέτοια μέτρα θα απέτρεπαν την κατάρρευση των επιχειρηματικών επενδύσεων και, επομένως, θα συγκρατούσαν την αγορά εργασίας. Ο καπιταλισμός θα μπορούσε να λειτουργεί ως ο άγρυπνος φύλακας, γιατρός που θα θεραπεύει τυχόν αδυναμίες.⁹

Επανερχόμαστε και πάλι στον Μαρξισμό (K. Marx), που υποστηρίζει πως η ελεύθερη οικονομία δημιουργεί εξ ορισμού οικονομικές κρίσεις εξαιτίας της αντίφασης ανάμεσα στην απεριόριστη συσσώρευση του κεφαλαίου στα χέρια συνεχώς λιγότερων, την υπερπροσφορά προϊόντων και στη συνεχώς μειούμενη αγοραστική ικανότητα των μαζών που οδηγεί στο να μένουν απούλητες μεγάλες ποσότητες προϊόντων.

Αναφέρει ο κ. Ι. Τόλιος: «Από τη δημοσίευση του Γ' τόμου του Κεφαλαίου, πέρασαν ήδη πάνω από εκατό χρόνια, στη διάρκεια των οποίων η μαρξιστική θεωρία των κρίσεων εμπλουτίστηκε και από άλλες μαρξιστικές και μη προσεγγίσεις (θεωρία «διαρθρωτικών» κρίσεων, θεωρίες για τις «κλαδικές» κρίσεις, όπως ενεργειακή, πρώτων υλών, διατροφική, κρίση περιβάλλοντος κ.ά.). Ωστόσο, η σημασία της ανάλυσης του Μαρξ, από μεθοδολογική και θεωρητική άποψη, παραμένει πάντα επίκαιρη και αποτελεί σημείο αναφοράς, ιδιαίτερα όταν μιλάμε για τις σύγχρονες οικονομικές κρίσεις.»¹⁰

⁹ Βαρουφάκης Γιάνης - Κουντούρης Μάνος Επιστημονική επιμέλεια (2007) : *Πολιτική Οικονομία*, εκδόσεις : GUTENBERG σελ. 431

¹⁰ Τόλιος Ιωάννης., Περιοδικό *Μαρξιστική Σκέψη*, τόμ. 6, σελ. 220-27.

Σύμφωνα με τον Μαρξ, οι οικονομικές κρίσεις είναι αναπόφευκτες στην αναπτυγμένη καπιταλιστική εμπορευματική παραγωγή και η βαθύτερη αιτία τους βρίσκεται στο χαρακτήρα των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων και ειδικότερα στην αντίθεση μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης. Σε συνθήκες κρίσης επιδεινώνεται η θέση της εργατικής τάξης, αυξάνεται η ανεργία, ακινητοποιούνται σημαντικά μέσα παραγωγής, πολλά εμπορεύματα παραμένουν αδιάθετα και καταστρέφονται, ενώ η μεγάλη μάζα των μισθωτών και τα ευρύτερα λαϊκά στρώματα υποφέρουν από τη φτώχεια.

Μαρξιστές και μη μαρξιστές οικονομολόγοι συμφωνούν πως η καπιταλιστική διαδικασία έχει κυκλικό χαρακτήρα, περνώντας από τέσσερις διακριτές φάσεις: κρίση, ύφεση, αναζωογόνηση, άνοδο, και κατόπιν εκ νέου νέα κρίση, κοκ.

Τα πρώτα σημάδια της κρίσης είναι οι δυσκολίες διάθεσης των παραχθέντων εμπορευμάτων. Αυξάνει η ζήτηση πιστωτικού κεφαλαίου και ανεβαίνουν τα επιτόκια δανεισμού. Βαθμιαία η κρίση αγκαλιάζει όλες τις σφαίρες της οικονομίας. Ο ανταγωνισμός οξύνεται. Η παραγωγή πέφτει, η ανεργία αυξάνει, μειώνεται η αγοραστική δύναμη των εργατών, εντείνεται η εκμετάλλευση των εργαζόμενων με εντατικοποίηση της εργασίας και περικοπές μισθών.

Τη φάση της κρίσης ακολουθεί η ύφεση, όπου η παραγωγή κινείται σε χαμηλά επίπεδα. Επέρχεται βαθμιαία μείωση εμπορευματικών αποθεμάτων, πολλές επιχειρήσεις κλείνουν, οι εξαγορές και συγχωνεύσεις εντείνονται και συντελείται τεχνολογικός εκσυγχρονισμός της παραγωγής.

Τη φάση της ύφεσης διαδέχεται η αναζωογόνηση, όπου η πτώση των τιμών σταματά, υπάρχει αύξηση απασχόλησης, μισθών, καταναλωτικής ζήτησης και παραγωγής ειδών κατανάλωσης.

Ακολουθεί η φάση της ανόδου, η οποία χαρακτηρίζεται από αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής. Αυξάνει η ζήτηση δανειακού κεφαλαίου, αυξάνονται τα επιχειρηματικά κέρδη για όσες επιχειρήσεις έχουν επιβιώσει από τη φάση της κρίσης, αυξάνει επίσης και η χρηματιστηριακή δραστηριότητα.

Σύμφωνα με τη μαρξιστική θεωρία, η κρίση είναι δυνατόν να βοηθήσει την εργατική τάξη και τα λαϊκά στρώματα να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα ανατροπής των κυρίαρχων καπιταλιστικών σχέσεων και να επιδιώξουν τη μετάβαση στο σοσιαλισμό, στην κοινή κατοχή της γης και των μέσων παραγωγής από συνεταιρισμένους παραγωγούς (κοινωνικοποίηση της παραγωγής) ώστε στην

κοινωνία να υλοποιηθεί το σύνθημα «από τον καθένα ανάλογα με τις ικανότητές του, στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του».¹¹

Στην παγκόσμια οικονομική ιστορία έχουν υπάρξει πολλές εθνικές οικονομικές κρίσεις.

Ο καθηγητής κ. Κ. Μελάς αναφέρει σχετικά: «Είναι πλέον παγκοίμως αποδεκτό ότι η ανάπτυξη του καπιταλισμού είναι συνυφασμένη με κρίσεις. Ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που εγγενώς ρέπει προς την ανισορροπία. Στη διαδικασία συνολικής και διευρυμένης αναπαραγωγής του κοινωνικού κεφαλαίου η παρουσία κρίσεων αποτελεί ένα αλληπάλληλα επαναλαμβανόμενο φαινόμενο. Οι κρίσεις λαμβάνουν διαφορετικές μορφές αναλόγως σε ποιο τομέα της οικονομικής δραστηριότητας πρωταρχικά εμφανίζονται. Έτσι μπορούν να χαρακτηρισθούν ως κρίσεις: οικονομικές, χρηματιστηριακές, νομισματικές ή χρηματοπιστωτικές. Θα μπορούσαμε με ευκολία να υποστηρίξουμε ότι τα τελευταία 35 χρόνια είμαστε μάρτυρες μιας σημαντικότερης αύξησης του αριθμού των χρηματοπιστωτικών κρίσεων που εμφανίστηκαν τόσο στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, όσο και στις υπόλοιπες χώρες του πλανήτη».¹²

Ενδεικτικά και μόνο, για τον 20ο αιώνα και τις αρχές του 21ου οι πιο γνωστές και ταυτόχρονα βιβλιογραφικά ερευνημένες οικονομικές κρίσεις, υπήρξαν:

- Το χρηματιστηριακό κραχ του 1929 στις Ηνωμένες Πολιτείες: Σε μια εβδομάδα στο χρηματιστήριο της WallStreet «χάθηκαν» 130 εκατομμύρια δολάρια, ποσό δεκαπλάσιο του ετήσιου προϋπολογισμού των ΗΠΑ. Έτσι τελείωσε μια ξέφρενη κούρσα επενδύσεων στο χρηματιστήριο από μικροεπενδυτές που, κυνηγώντας το εύκολο χρήμα, είχαν βάλει υποθήκη τις περιουσίες τους.¹³

- Οι πετρελαϊκές κρίσεις του 1973 και του 1979. Στις 17/10/1973 οι αραβικές χώρες του ΟΑΠΕC αποφάσισαν να διακόψουν την προμήθεια πετρελαίου προς τις χώρες- συμμάχους με το Ισραήλ (είχε μεσολαβήσει η σύντομη πολεμική διένεξη Ισραήλ με Αίγυπτο, Ιορδανία και Συρία- ο πόλεμος των 6 ημερών το 1967). Αποτέλεσμα υπήρξε η μεγάλη άνοδος της τιμής του πετρελαίου, εμφανίστηκε

¹¹ Μαρξ Κ., «Κριτική του Προγράμματος της Γκότα», στο Μαρξ-Ενγκελς, Διαλεκτά Έργα, τόμος II, σελ. 15, Αθήνα, εκδόσεις : Αναγνωστίδη.

¹² Μελάς Κώστας, *Η παρούσα χρηματοπιστωτική κρίση. Διακριτά χαρακτηριστικά*, περιοδικό Monthlyreview.gr, (26-9-08).

¹³ Zinn H.,(2008), «Ιστορία του λαού των Ηνωμένων Πολιτειών», εκδόσεις Αιώρα.

μεγάλος πληθωρισμός και μεγάλη κάμψη όλων των οικονομικών δεικτών (ΑΕΠ, βιομηχανική παραγωγή κλπ) παγκοσμίως. Το 1979, η ισλαμική επανάσταση στο Ιράν, η ανατροπή του Σάχη και η εγκαθίδρυση στην εξουσία του Αγιατολαχ Χομεϊνί προκάλεσε εκ νέου προβλήματα στην πετρελαϊκή ροή προς τις βιομηχανικές χώρες και νέα μεγάλη αύξηση στις τιμές του «μαύρου χρυσού», γεγονός που οδήγησε σε νέα πληθωριστική έκρηξη στις τιμές βασικών αγαθών και βιομηχανικών προϊόντων σε όλο τον κόσμο.

- Η «Μαύρη Δευτέρα» (Black Monday) στις 19/10/1987, μια χρηματιστηριακή κρίση, μικρότερων όμως συνεπειών σε σχέση με το 1929. Στην κρίση του 1987 ο δείκτης DowJones στο χρηματιστήριο της Wall Street υποχώρησε κατά 22,6% προκαλώντας πανικό στην παγκόσμια χρηματιστηριακή αγορά

- Το 1997 σημαντική οικονομική κρίση ξέσπασε στις ασιατικές χώρες, κυρίως στις Ταϊλάνδη, Μαλαισία, Φιλιππίνες και Ινδονησία. Ο ξέφρενος ρυθμός των επενδύσεων και τα ελλείμματα στον κρατικό προϋπολογισμό των χωρών αυτών είχαν ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να συγκρατήσουν τη συναλλαγματική ισοτιμία των εθνικών νομισμάτων τους με το δολάριο. Με την εγκατάλειψη της ισοτιμίας ακολούθησε ραγδαία πτώση στα χρηματιστήρια. Σημειώνουμε ότι το χρηματιστήριο του Χονγκ Κονγκ σημείωσε πτώση 64% κατά την περίοδο 1997- 1998.

- Το 2000 υπήρξε νέα οικονομική κρίση εξαιτίας της κατάρρευσης των τιμών των μετοχών υψηλής τεχνολογίας. Το Μάρτιο του 2000, αφού προηγουμένως είχαν υπάρξει μεγάλες επενδύσεις σε μετοχές υψηλής τεχνολογίας, ο δείκτης μετοχών υψηλής τεχνολογίας Nasdaq έφτασε το ιστορικό του υψηλό άνω των 5.000 μονάδων. Η «φούσκα» έσκασε, με το δείκτη Nasdaq να χάνει μέχρι τον Οκτώβριο του 2002 το 78% της αξίας του.

- Το 2007 υπήρξε νέα οικονομική κρίση που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και συγκεκριμένα από τον τομέα των στεγαστικών δανείων. Την προηγούμενη δεκαετία, πάρα πολλά δάνεια είχαν χορηγηθεί στα αμερικανικά νοικοκυριά, χωρίς προηγουμένως οι τράπεζες να ελέγξουν τη δυνατότητα αποπληρωμής τους. Ακολούθησαν κατασχέσεις σπιτιών και χιλιάδες εξώσεις.

- Την τελευταία 20ετία υπήρξαν μικρότερες οικονομικές κρίσεις όπως η κρίση της «Τεκίλας» στο Μεξικό το 1994, η αφρικανική οικονομική κρίση του 1995, η ρώσικη οικονομική κρίση του 1998, η κρίση στην Τουρκία το 2000 και η οικονομική κρίση στην Ισλανδία το 2008.

Το γεγονός πάντως είναι πως η συνεχώς αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των οικονομιών μετέτρεπε τις προαναφερθείσες κρίσεις από εθνικές σε διεθνείς. Σήμερα, στις αρχές του 21ου αιώνα, σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης των οικονομικών σχέσεων, οι κρίσεις σε κάθε χώρα, διατηρώντας τα «κλασικά» τους χαρακτηριστικά, αλληλοεπηρεάζονται, ενώ οι συνέπειές τους αποδεικνύονται ιδιαίτερα επώδυνες, ιδιαίτερα των χωρών της περιφέρειας της ευρωζώνης, όπως η ελληνική οικονομία.

1.3. Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα – Δανειακές συμβάσεις

Για πολλούς οικονομολόγους τα αίτια της ελληνικής κρίσης αποτελούν συνέχεια της κρίσης της Αμερικής, το 2008, των ευρωπαϊκών τραπεζών, πιστεύω στην επιδείνωση της συνέβαλαν επίσης οι αντιφάσεις και η μεταπρατική κατεύθυνση του ντόπιου κεφαλαίου, η ανεπάρκεια του πολιτικού προσωπικού, η κλεπτοκρατία, ο λαϊκισμός, η αποδιάρθρωση του πρωτογενούς τομέα και η μη «οργάνωση» του ελληνικού κράτους.

Η επιδερμική οικονομετρική προσέγγιση της ελληνικής κρίσης εστιάζει στην κακοδιαχείριση και απερισκεψία. Όμως παρόλο που τα παραπάνω στοιχεία εντοπίζονται έντονα δεν αποτελούν τα αίτια της κρίσης αλλά τα αποτελέσματα μιας βαθύτερης κρίσης.

Η οικονομική κρίση γίνεται κατανοητή ως συνέπεια μιας βαθιάς ηθικής κρίσης. Ηθική κρίση σημαίνει αδυναμία επιβράβευσης του καλού και τιμωρίας του κακού. Εφόσον η κρίση αξιών δεν ξεπεραστεί και τη θέση της ανομίας δεν πάρει μια κοινωνία δικαίου, είναι αδύνατο να βγούμε από τη δίνη, όσο βαριά οικονομικά μέτρα και αν παρθούν.¹⁴

Η έλλειψη εξειδικευμένων οικονομικών γνώσεων εκ μέρους μου καθιστούν αδύνατο να υπερασπιστώ αποτελεσματικά τον όποιο ισχυρισμό.

Το σίγουρο πάντως είναι πως ο λαός μας, μετά την τελευταία οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 σε παγκόσμιο επίπεδο και ιδιαίτερα στην πατρίδα μας μετά το 2010, βιώνει πρωτόγνωρες συνέπειες, μείωση του ΑΕΠ (20%), αύξηση ανεργίας (25%), πτώση βιοτικού επιπέδου, διεύρυνση της φτώχειας και κοινωνική περιθωριοποίηση.

¹⁴ Πολίτης, Γ. , (2014), *ΝΑ ΣΗΚΩΘΟΥΜΕ ΟΡΘΙΟΙ*, εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, σελ. 20, εισαγωγή

Πρόκειται για μια οικονομική κρίση που, εκτός από τις συνέπειες διάρρηξης του κοινωνικού ιστού της χώρας μας, αποδεικνύει και την κρίση της ευρωζώνης την αδυναμία της να παρέμβει στο πλαίσιο κοινωνικής δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης και της συνοχής αλλά αντίθετα προχωρά στη λήψη μέτρων, τα γνωστά «Μνημόνια», που επιτείνουν την ύφεση και διευρύνουν τις κοινωνικές ανισότητες.

Με τον όρο «Μνημόνιο» εννοούμε τους δύο (2) νόμους που ψήφισε η Βουλή των Ελλήνων: ο Νόμος 3845/2010 και ο Νόμος 4046/2012. Το πρώτο μνημόνιο υπήρξε προαπαιτούμενο για την παροχή οικονομικής βοήθειας προς τη χώρα ύψους 110 δις euro και το δεύτερο μνημόνιο υπήρξε προαπαιτούμενο για τη παροχή οικονομικής βοήθειας προς τη χώρα ύψους 30 δις euro .

Οι δυο αυτοί νόμοι κινούνται περίπου στο ίδιο πλαίσιο και αφορούν:

A) Σύναψη δανειακών συμβάσεων: κυρώνουν δανειακές συμβάσεις μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και των μηχανισμών χρηματοπιστωτικής στήριξης που δημιούργησε και εξέλιξε η ευρωζώνη. Επίσης, κυρώνουν δανειακές συμβάσεις μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του ΔΝΤ καθώς και συμβάσεις ανταλλαγής ομολόγων μεταξύ της Τράπεζας της Ελλάδος, των μηχανισμών χρηματοπιστωτικής στήριξης αλλά και ιδιωτών.

B) Επικύρωση μνημονίων συνεργασίας σε θέματα οικονομικής πολιτικής και συγκεκριμένα: το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (MEFP), το οποίο αφορά στους στόχους της δημοσιονομικής διαχείρισης, το Μνημόνιο Κατανόησης στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις οικονομικής πολιτικής (MOU), το οποίο αφορά στις παρεμβάσεις στους τομείς πολιτικής που δεσμεύονται να υλοποιήσουν οι ελληνικές κυβερνήσεις και τέλος το Μνημόνιο Τεχνικής Συνεργασίας (TMU).

Για την υλοποίηση των όσων προβλέπονται στους 2 νόμους, απαιτούνται μια σειρά εφαρμοστέων νόμων καθώς και μια σειρά από Υπουργικών Αποφάσεων, Προεδρικών Διαταγμάτων και Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου.

Η εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από τους νόμους αξιολογείται από την τριμερή εποπτεία (τρόικα), η οποία περιλαμβάνει την αποστολή ελεγκτών από το ΔΝΤ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η τρόικα εξετάζει την πρόοδο της υλοποίησης των στόχων που έχουν τεθεί σε συνεργασία με την ελληνική Κυβέρνηση. Μέσα από τις αξιολογήσεις των μνημονίων μπορεί κανείς να διαπιστώσει ποιες «προαπαιτούμενες δράσεις» έχουν υλοποιηθεί.

Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να επικεντρωθούμε στους νόμους που αφορούν το χώρο της Εκπαίδευσης.

Παρά την αντίθεση που έκφραζε προεκλογικά στα «μνημόνια» η κυβέρνηση που προέκυψε από τις εκλογές της 25ης Ιανουαρίου 2015 οδηγείται, αυτές τις ημέρες, σε μια νέα δανειακή σύμβαση, 3ο «Μνημόνιο», ύψους περίπου 86 δις ευρώ με όρους δυσμενέστερους των 2 πρώτων και λήψη νέων υφesiaκών μέτρων.

1.4. Εκπαίδευση και οικονομική κρίση - Γενικά

Εκπαίδευση: Ο όρος Εκπαίδευση είναι πολυσημικός. «Η πολυσημία του όρου μπορεί να αποδοθεί, σε γενικές γραμμές, σε τρεις σχετικά αλληλεξαρτώμενους παράγοντες: τις πολιτισμικές και πνευματικές παραστάσεις μιας χώρας, τις κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις και τις διαφορετικές αναπαραστάσεις της εκπαίδευσης σε κάθε κοινωνική ομάδα. Δυνάμει αυτών των παραγόντων, μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερις διαφορετικές χρήσεις του όρου εκπαίδευση ως ισοδύναμου του πτυχίου, ως πολύπλευρης καλλιέργειας, ως κατάρτισης για την απόκτηση δεξιοτήτων και, τέλος, ως πολύπλευρης καλλιέργειας και συνάμα δυνατότητας κατάκτησης της γνώσης».¹⁵

Η εκπαίδευση, μπορούμε να ισχυριστούμε, ότι αποτελεί σύνολο από δραστηριότητες που έχουν σκοπό την επίδραση με συγκεκριμένο τρόπο στη σκέψη, στο χαρακτήρα και στη σωματική αγωγή του ατόμου.

Σύμφωνα με τον E. Durkheim, η εκπαίδευση ορίζεται η δράση που κατευθύνεται από τις γενιές των ενηλίκων στις γενιές εκείνες που δεν είναι ακόμα αρκετά ώριμες για την κοινωνική ζωή.

Η διάταξη του Συντάγματος της Ελλάδας προβλέπει και προσβλέπει η εκπαίδευση να αποτελεί δημόσιο αγαθό όπου την εποπτεία και την ευθύνη την έχει η Πολιτεία.

Η συνταγματική αυτή πρόβλεψη έμμεσα, αν όχι άμεσα, αναγνωρίζει το ρόλο της εκπαίδευσης στον κοινωνικό επιμερισμό της εργασίας, αλλά και τη σημασία της αναφορικά με την αναπαραγωγή της γνώσης· παράλληλα, συνδέει άρρηκτα την εκπαίδευση με τη διαμόρφωση της κοινωνικής και πολιτικής συνείδησης των πολιτών της χώρας.

¹⁵ Κυπριανός Π., *Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης*, σελ 15.

Ο παιδαγωγός J. Piaget αναφέρει: «Η εκπαίδευση συνίσταται στη διαμόρφωση δημιουργών, ακόμη κι αν δεν υπάρξουν πολλοί, ακόμη κι αν οι δημιουργίες του ενός είναι μικρότερες του άλλου. Χρειάζεται η διαμόρφωση εφευρετών, ανακαινιστών, όχι κομφορμιστών».¹⁶

Σύμφωνα με τον Dewey, στοιχεία εκπαίδευσης ενυπάρχουν σε κάθε επικοινωνία και αλληλεπίδραση, όμως ως εκπαίδευση μπορούμε να θεωρήσουμε μόνο ένα σύνολο από διαδικασίες σχετικά οργανωμένες και επαναλαμβανόμενες.

Η εκπαίδευση μπορεί να είναι άτυπη, μη τυπική και τυπική.

Άτυπη εκπαίδευση θεωρείται εκείνη που λαμβάνει χώρα σε καθημερινές συναναστροφές, σε δραστηριότητες στο σπίτι, στο χώρο εργασίας, στη γειτονιά κλπ.

Μη τυπική εκπαίδευση εννοούμε τη δια βίου εκπαίδευση, τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, σεμινάρια κλπ.

Τυπική εκπαίδευση εκείνη που προσφέρεται από θεσμοθετημένους από την πολιτεία σχολικούς μηχανισμούς, δημόσιους ή ιδιωτικούς, που πληρούν τρεις προϋποθέσεις:

A) Τελούν άμεσα ή έμμεσα, υπό την εποπτεία μιας αρχής, που καθορίζει τι, πώς και πόσο θα διδαχθεί καθώς και από ποιους.

B) Οι σχολικοί αυτοί μηχανισμοί, με άλλα λόγια, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι κατά κανόνα επαρκώς οργανωμένα στα πλαίσια ενός οικοδομήματος συντιθέμενου από τρεις βαθμίδες: πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια. Το κράτος ορίζει ποιες βαθμίδες είναι υποχρεωτικές, ποιοι μπορούν να φοιτήσουν στη κάθε μια από αυτές και πώς γίνεται η μετάβαση από τη μία βαθμίδα στην άλλη.

Γ) Οι σπουδές και η επίδοση στα ιδρύματα αυτά πιστοποιούνται από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, το πτυχίο, το οποίο επέχει θέση τυπικού προσόντος για την άσκηση ενός επαγγέλματος ή τη διεκδίκηση μιας θέσης εργασίας στον δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα.¹⁷

Σύμφωνα με τα δεδομένα του 1998, 113 εκατομμύρια παιδιά δεν πήγαιναν στο σχολείο. Στην προσπάθεια να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση, στο Παγκόσμιο Φόρουμ για την Εκπαίδευση, που διεξήχθη στο Ντακάρ το 2000, 164 κυβερνήσεις δήλωσαν ότι δεσμεύονται να επιτύχουν εκπαίδευση για όλους και εντόπισαν πέντε στόχους που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2015!!!:

¹⁶ <https://el.wikipedia.org/>, προσπελάστηκε στις 3-8-2015.

¹⁷ Κυπριανός Π., *Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης*, σελ 18, 19.

1. Υποχρεωτική, ποιοτική και δωρεάν πρωτοβάθμια εκπαίδευση για όλα τα παιδιά.
2. Ισότητα ευκαιριών πρόσβασης σε κατάλληλη εκπαίδευση και προγράμματα δια βίου μάθησης.
3. Περιορισμός κατά 50% του αναλφαβητισμού των ενηλίκων μέχρι το 2015, ιδιαίτερα των γυναικών, και δυνατότητα πρόσβασης σε βασική εκπαίδευση και συνεχιζόμενη κατάρτιση για όλους τους ενήλικες.
4. Εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων, με έμφαση στην ενδυνάμωση των κοριτσιών και την πολύπλευρη εκπαίδευσή τους.
5. Βελτίωση όλων των πτυχών της ποιοτικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα όσων συμβάλλουν στον αλφαβητισμό, την ενίσχυση της αριθμητικής ικανότητας και άλλων απαραίτητων προσόντων για τη ζωή του ατόμου (UNESCO, World Education Forum, Dakar, 2000).

Το Φόρουμ του Ντακάρ όρισε την UNESCO ως συντονιστή των δράσεων για την επίτευξη αυτών των φιλόδοξων στόχων. Δυστυχώς όμως, όχι μόνο δεν έγιναν επαρκή βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση αλλά τα στοιχεία δείχνουν πως στις αναπτυσσόμενες χώρες, στο διάστημα 2008-2012, οι δείκτες επιδεινώθηκαν και ισχύουν τα παρακάτω:

- Το ποσοστό θνησιμότητας για παιδιά κάτω των πέντε ετών αυξήθηκε.
- Το ποσοστό των παιδιών που εργάζονται σε επικίνδυνες εργασίες αυξήθηκε.
- Το ποσοστό των παιδιών που πηγαίνουν στο σχολείο μειώθηκε δραματικά (σχολική διαρροή).
- Υπήρξε μείωση των δημόσιων πόρων που διατίθενται στην εκπαίδευση.
- Υπήρξε υποχρηματοδότηση προγραμμάτων αντισταθμιστικής εκπαίδευσης (π.χ. ενισχυτική διδασκαλία).
- Υπήρξε κλείσιμο πολλών σχολείων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της UNESCO, το 2012, 57,8 εκατομμύρια παιδιά σε όλο τον κόσμο δεν θα καταφέρουν να πάνε καθόλου σχολείο.¹⁸

¹⁸ <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002281/228184E.pdf>, προσπελάστηκε 25-7-2015

1.5. Εκπαίδευση και οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Η χώρα μας κτυπήθηκε από την οικονομική θύελλα και βρέθηκε εκτεθειμένη απέναντι στους ισχυρούς. Η έκθεση δεν οφείλεται στην αποτυχία μόνο στην αυστηρότητα των κανόνων λειτουργίας του ευρωπαϊκού και διεθνούς οικονομικού συστήματος, αλλά στην αποτυχία της χώρας να αξιοποιήσει τους κανόνες προς όφελος της.

Σε κάθε κοινωνία αναπτύσσονται πολλές διαφορετικές ιδεολογικές αντιλήψεις. Όταν ένα σύστημα αντιλήψεων επικρατήσει έναντι άλλων, διαμορφώνει την κυρίαρχη ιδεολογία. Αυτή την ιδεολογία υιοθετεί και αναπαράγει το κράτος μέσα από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς της εκπαίδευσης, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, της βιομηχανίας της κουλτούρας.¹⁹ Οι επιπτώσεις της πρόσφατης οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση στην Ελλάδα αποτελούν πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο στενά συσχετιζόμενο με τις συνέπειες της κρίσης στο ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Οι επιπτώσεις αυτές αποτυπώνονται στα οικονομικά μεγέθη που αφορούν στην εκπαίδευση (πχ. ποσοστό δαπανών για την Παιδεία στον κρατικό προϋπολογισμό, αποδοχές εκπαιδευτικών κλπ) και στις αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο (π.χ. εργασιακές σχέσεις, συγχωνεύσεις, πρόγραμμα σπουδών κ.λπ.), ενώ επέδρασαν ποικιλότροπα στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των σχολικών παραγόντων.

Στην Ελλάδα, σε έρευνα της Pulse RC το 2012 σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ένα στα πέντε παιδιά σε οικογένειες με οικονομικές δυσκολίες παρουσιάζει μέτρια έως κακή επίδοση, ενώ αντιθέτως στις εύπορες οικογένειες το ποσοστό αυτό γίνεται 1 στα 12. Στην ίδια έρευνα τα παιδιά του Λυκείου των οικογενειών με οικονομικές δυσκολίες δεν κάνουν ούτε ιδιαίτερα μαθήματα ούτε φροντιστήρια σε ποσοστό 39%, ενώ στις οικογένειες με μέτρια οικονομική κατάσταση το αντίστοιχο ποσοστό είναι 24%.²⁰

Πρέπει πάντως να επισημανθεί πως και πριν την κρίση οι ενδείξεις των δημόσιων οικονομικών μεγεθών περί την εκπαίδευση παρουσίαζαν προβληματική εικόνα, ιδιαίτερα συγκρινόμενα με αντίστοιχα μεγέθη άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (για παράδειγμα, το 2008 η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση στην

¹⁹ Πολίτης, Γ. , (2014), *ΝΑ ΣΗΚΩΘΟΥΜΕ ΟΡΘΙΟΙ*, εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, σελ. 21 εισαγωγή

²⁰ <http://www.esos.gr/arthra/parembatikes-symperifores/ereyna-gia-thn-paidikh-bia-ena-sta-pente-paidia-exei-zhthsei-na-allajei-sxoleio>. προσπελάστηκε στις 5-8-2015

Ελλάδα αποτελούσε το 3,8% του ΑΕΠ έναντι του 4,9% που ήταν ο μέσος όρος της ευρωζώνης την ίδια χρονιά.²¹

Προσπάθειες διερεύνησης των κοινωνικών συνεπειών της πρόσφατης οικονομικής κρίσης στην ελληνική εκπαίδευση έχει επιχειρηθεί μόνο στο μαθητικό πληθυσμό, μέσω διαφόρων ερευνών. Ενδεικτικά αναφέρουμε την έρευνα που διεξήχθη από τον κ. Ν. Αναστασάτο σε 224 μαθητές γυμνασίου, ηλικίας 12-15 ετών, στο 9ο Γυμνάσιο Καλλιθέας και τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν στην «Εφημερίδα των Συντακτών».²²

Στην έρευνα καταγράφονται παραστάσεις των παιδιών - ο τρόπος, δηλαδή, που βιώνουν τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Πέραν των υλικών διαστάσεων της κρίσης (αδυναμία πολλών μαθητών να πληρώσουν για τις εκπαιδευτικές επισκέψεις και τις εκδρομές που διοργανώνονται από το σχολείο, να δώσουν χρήματα για τα υλικά που χρειάζονται σε ορισμένα μαθήματα, όπως π.χ. για το μάθημα της τεχνολογίας, φωτοτυπίες κλπ), στην έρευνα καταγράφονται διάφορα ενδιαφέροντα στοιχεία. Για παράδειγμα, 86% των ερωτηθέντων θεωρούν ότι υπάρχει έξαρση της βίας στο σχολικό περιβάλλον τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, 44% δηλώνουν πως εξαιτίας της υπάρχουσας κρίσης δεν ενδιαφέρονται για τα μαθήματά τους και για τον ίδιο λόγο, 41% των ερωτηθέντων δεν ενδιαφέρονται για κοινωνικές συναναστροφές.

Το 20% των μαθητών/τριών προτίθενται να σπουδάσουν όχι σε σχέση με το τι θα ήθελαν να κάνουν, αλλά λαμβάνοντας υπόψη τους την πιθανότητα επαγγελματικής αποκατάστασης. Το ένα τρίτο των μαθητών/τριών δηλώνουν ότι η συμπεριφορά των γονιών τους έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια, ενώ για το 40% των οικογενειών των μαθητών/τριών υποβαθμίστηκε το βιοτικό επίπεδο. Το 60% των μαθητών/τριών επιθυμούν να εκφράσουν έμπρακτα την οργή τους, ενώ ελπιδοφόρο είναι το ποσοστό (80%) των μαθητών/τριών που δηλώνουν ότι είναι πιο αποφασισμένοι να παλέψουν για ένα καλύτερο μέλλον.

Στα συμπεράσματα, ο κ. Αναστασάτος επισημαίνει πως: «Θεωρούμε σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας τη μοναξιά, τη θλίψη, το άγχος, την

²¹ Eurostat - εφημερίδα Ελευθεροτυπία, άρθρο Δήμητρας Καδδά με τίτλο «Παιδεία off line», 3/2/08.

²² Αναστασάτος Ν. Έρευνα για τις ψυχοσωματικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας στους μαθητές-Εφημερίδα των Συντακτών, άρθρο Χρ. Κάτσικα με τίτλο «Αποφασισμένοι να παλέψουν για ένα καλύτερο αύριο», (28/4/2014).

ανασφάλεια και την αγωνία για το μέλλον από τα οποία διακατέχονται πολλά παιδιά, με ανυπολόγιστες συνέπειες στην ψυχοσυναισθηματική τους ισορροπία.».

Ανάλογη έρευνα του Συνηγόρου του Παιδιού για τις συνέπειες της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης στη ζωή των μαθητών σε 1211 μαθητές και μαθήτριες (396 γυμνασίου και 815 λυκείου), σε 22 σχολεία πανελλαδικά, διαπιστώνει αναμενόμενες αρνητικές αλλαγές στο επίπεδο διαβίωσής τους για το (70%) ενώ το 29% των μαθητών συζητούν στις οικογένειές τους την πιθανότητα μετανάστευσης ενός τουλάχιστον μέλους της στο εξωτερικό. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως στην ίδια έρευνα, το 57% των μαθητών πιστεύει πως το σχολείο δεν τους προσφέρει την αναγκαία υποστήριξη ώστε να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις συνέπειες της κρίσης, ενώ το 76% θεωρεί πως το σχολείο μπορεί και πρέπει να αποκτήσει «κοινωνικό» χαρακτήρα (πχ. διανομή φαγητού, δράσεις βοήθειας στην αντιμετώπιση της κρίσης κλπ). Επίσης το 82% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι εξαιτίας της κρίσης υπήρξαν σοβαρές συνέπειες στο σχολείο του.²³

Οι θεωρίες του δόγματος του σοκ²⁴ χρησιμοποιήθηκαν συνειδητά από τις κυβερνήσεις στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης του 2010 και έπειτα, λαμβάνοντας υπόψη τη σειρά των σαρωτικών αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στην εκπαιδευτική νομοθεσία, το αδιαμφισβήτητο γεγονός είναι πως μέσα σε 5 χρόνια, δημιουργήθηκε στην ελληνική εκπαίδευση ένα τελείως διαφορετικό κλίμα και εντελώς διαφορετικές συνθήκες.

Τα νέα δεδομένα έχουν διαμορφώσει ένα σαφώς περισσότερο ταξικό σχολείο για τους μαθητές, ενώ οι εκπαιδευτικοί έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με πολλές νέες δυσχέρειες αναφορικά με τον επαγγελματικό ρόλο τους, σε μια κοινωνία που ζητά από την εκπαίδευση όχι μόνο την μεταβίβαση γνώσεων αλλά και την καλλιέργεια στάσεων, όπως και την υιοθέτηση αξιών εκ μέρους των μαθητών.

Οι συνέπειες της κρίσης φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά το μορφωτικό πεδίο αλλά και το κοινωνικοπολιτικό ρόλο του σχολείου που οφείλει να συμβάλλει στη δημιουργία μελλοντικών κοινωνικά ενεργών, δημοκρατικών πολιτών.

²³ Περιοδικό *Εκπαιδύω*, άρθρο, (12/6/2012).

²⁴ Klein N., *Το Δόγμα του Σοκ*, εκδόσεις: ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ – Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 2010, σελ. 34.

1.6. Σχολική διαρροή

Σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα προκύπτει από τις επιπτώσεις της κρίσης και των σκληρών οικονομικών μέτρων ως προς την εγκατάλειψη του σχολείου από τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Περισσότερα από 16.000 είναι τα παιδιά που εγκατέλειψαν τις σχολικές αίθουσες την τελευταία πενταετία των μνημονίων, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας που δόθηκαν στη δημοσιότητα.

Η μετανάστευση των γονέων, η αλλαγή προτεραιοτήτων των πολιτών που προσπαθούν να αντεπεξέλθουν στο ζοφερό οικονομικό κλίμα της χώρας αλλά ακόμα και η ανάγκη βοήθειας σε αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες της οικογένειας, κυρίως στην επαρχία, αποτελούν λόγους που συμβάλλουν στο φαινόμενο.

Σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία που παρουσίασε το υπουργείο Παιδείας, κατά το σχολικό έτος 2010-2011 εγκατέλειψαν το σχολείο συνολικά 3.417 παιδιά, το 2011-2012 έφυγαν 3.646 παιδιά, το 2012-2013 εγκατέλειψαν 4.860 παιδιά και το 2013-2013 πέρυσι η σχολική διαρροή αφορούσε σε 4.502 παιδιά. Συνολικά δηλαδή μέσα σε τέσσερα χρόνια εγκατέλειψαν το σχολείο 16.425 παιδιά.²⁵

Αν και ο αριθμός φαίνεται μικρός μπροστά στις περίπου 600.000 παιδιά που αποτελούν το μαθητικό δυναμικό της χώρας, θα πρέπει να σκεφτούμε πίσω από κάθε ένα παιδί που εγκαταλείπει το σχολείο βρίσκεται συνήθως και μια τραγική ιστορία.

Η πιο «τυχερή» κατηγορία σχολικής διαρροής αφορά παιδιά των οποίων οι γονείς αποφάσισαν να μεταναστεύσουν για μία καλύτερη ζωή. Η Γερμανία (527 παιδιά), η Αγγλία (61 παιδιά), η Αυστραλία (56 παιδιά) αποτελούν κύριους πόλους έλξης για ένα καλύτερο μέλλον και τα παιδιά μοιραία ακολουθούν τους γονείς τους. Σε αυτή την περίπτωση πάντως φαίνεται πως η κατάσταση είναι υπό έλεγχο αφού τα παιδιά παίρνουν κανονικές μεταγραφές από τα ελληνικά σχολεία σε ξένα, συνεχίζοντας έστω και στην ξένη χώρα τις σπουδές τους. Ωστόσο, μεγάλο μέρος της σχολικής διαρροής αφορά παιδιά μεταναστών και Ρομά που δεν επιστρέφουν ποτέ σε σχολικό περιβάλλον, περιπτώσεις που παρατηρούνται σε αγροτικές και ημιορεινές περιοχές της χώρας.

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας, ο κυριότερος όγκος προέρχεται από περιοχές του Ηρακλείου, της Δυτικής Αττικής, της Αχαΐας, της Α'

²⁵ Στοιχεία του δημοσιογράφου Μάριου Διονέλλη από e-dromos.gr , προσπελάστηκε στις 5-8-2015

Αθήνας, της Δυτικής Θεσσαλονίκης, της Ξάνθης, της Μαγνησίας και της Ροδόπης. Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για το θέμα, χωρίς όμως να πραγματοποιείται κάποια σοβαρή παρέμβαση από το υπουργείο Παιδείας ενώ θεωρητικά, και με βάση τη νομοθεσία, η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι εννεαετής και προστατευόμενη.

Οι οικονομικές δυσκολίες αναγκάζουν πολλούς γονείς να «τραβήξουν» από το σχολείο τα παιδιά τους, σχολική διαρροή, μη μπορώντας να αντεπεξέλθουν στο κόστος της «δωρεάν Παιδείας».

Πώς προστατεύεται η 9ετής υποχρεωτική φοίτηση;

Η υποχρεωτική 9ετής εκπαίδευση επιβάλλεται από τον νόμο και για την εκπλήρωσή της θεωρούνται υπεύθυνοι τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι γονείς ενώ σε περιπτώσεις αδικαιολόγητης πολυήμερης απουσίας ενός παιδιού από το σχολείο προβλέπεται η αναζήτησή του ακόμα και μέσω των αστυνομικών αρχών.

Συγκεκριμένα, το Προεδρικό Διάταγμα 201/98 ορίζει πως η φοίτηση των μαθητών παρακολουθείται από το δάσκαλο της τάξης, καταγράφονται οι καθημερινές απουσίες και για το θέμα υπάρχει αλληλοενημέρωση οικογένειας – σχολείου. Ο δάσκαλος της τάξης φροντίζει να κατατίθενται από τους γονείς στο σχολείο τα στοιχεία που ζητούνται από τον διευθυντή για τη δικαιολόγηση των απουσιών. Όταν ο μαθητής απουσιάζει αδικαιολόγητα και οι γονείς ή ο κηδεμόνας του δεν επικοινωνούν με το σχολείο, παρ' όλες τις ειδοποιήσεις, αναζητείται η οικογένειά του μέσω της δημοτικής ή αστυνομικής αρχής. Στις περιπτώσεις που η αναζήτηση δεν φέρει αποτέλεσμα, αναφέρεται η διακοπή της φοίτησης στον αρμόδιο προϊστάμενο, στον οποίο υποβάλλονται και τα σχετικά με την αναζήτηση έγγραφα. Ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης Π.Ε. αναζητεί το μαθητή σε όλα τα σχολεία του νομού. Όταν και αυτή η ενέργεια δεν φέρει αποτέλεσμα ο προϊστάμενος υποβάλλει σχετική αναφορά στη Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. του Υ.Π.Ο.Π.Θ. που συνοδεύεται από έκθεση, η οποία περιέχει τα στοιχεία της έρευνας που έγινε. Η αναζήτηση σε όλα τα σχολεία της χώρας γίνεται από τη Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. του Υπουργείου Πολιτισμού Παιδείας και Θρησκευμάτων.

ΜΕΡΟΣ II

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

2.1. Δαπάνες που διατίθενται για την εκπαίδευση μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης

Την πενταετία της κρίσης (2010-2015), υπήρξε σημαντική μείωση των δημόσιων οικονομικών μεγεθών που αφορούν στην εκπαίδευση, όπως άλλωστε συνέβη και σε όλους τους υπόλοιπους τομείς των δημόσιων οικονομικών μεγεθών.

Έρευνα του ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ δείχνει ότι την περίοδο 2008-2013 οι συγκεκριμένες δαπάνες μειώθηκαν κατά 28,3% (ή 2,2 δισ. ευρώ), με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής -6,4%. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο αντίστοιχος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ της χώρας την ίδια περίοδο ήταν 3 φορές μικρότερος (-2,1%).

Στον κρατικό προϋπολογισμό του 2014 προϋπολογίζεται για την εκπαίδευση το ποσό των 5,1 δισ. ευρώ, ποσό μειωμένο κατά 7,9% έναντι του αντίστοιχου του 2013, παρά την οριακή αύξηση του ΑΕΠ για το 2014. Στον προϋπολογισμό αυτό του 2014, τον οποίο θα αναλύσουμε διεξοδικά παρακάτω, η εκπαίδευση θα χρηματοδοτηθεί με 320 εκατομμύρια λιγότερα από το 2013, με μεγαλύτερο θύμα τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσια, Λύκεια, Επαγγελματική Μέση Εκπαίδευση) όπου γίνονται περικοπές 215 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2013.²⁶

Η δεύτερη συνέπεια της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση ήταν η ανατροπή του μισθολογικού πλαισίου των εκπαιδευτικών και συνολικά των δημοσίων υπαλλήλων μέσω του Νόμου 4024/2011 (Φ ΕΚ 226 Α') με τίτλο «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015». Η βαθμολογική εξέλιξη και τα μισθολογικά κλιμάκια που σχετίζονταν με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών επί της ουσίας καταργήθηκαν, αφού κάθε εξέλιξη συνδέθηκε με την αξιολόγηση, αν και οι διαδικασίες αξιολόγησης δεν έχουν υλοποιηθεί 3 χρόνια μετά, με αποτέλεσμα οι δημόσιοι υπάλληλοι στο σύνολό τους να μην μπορούν να βελτιώσουν τις μισθολογικές τους απολαβές. Παράλληλα, έχουμε κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων, Πάσχα και περικοπές σε όλα τα επίδομα των

²⁶ ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ Ετήσια έκθεση για την εκπαίδευση 2012-2013.

εκπαιδευτικών: το επίδομα εξωδιδασκτικής απασχόλησης (356 ευρώ), το επίδομα διδακτικής προετοιμασίας (105 ευρώ), το επίδομα γάμου (35 ευρώ), το επίδομα για μεταπτυχιακές σπουδές (45 έως 75 ευρώ) και η αποζημίωση για τη διδασκαλία μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (195 ευρώ), όλα περικόπηκαν εντελώς, δημιουργώντας σοβαρές βιοποριστικές δυσκολίες στους εργαζόμενους στην εκπαίδευση.

Το μέγεθος των συνεπειών που έχει επιφέρει η εφαρμογή του Μνημονίου στην εκπαίδευση, αποκαλύπτεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για θέματα Εκπαίδευσης και Πολιτισμού, κα Ανδ. Βασιλείου, στην απάντηση που έδωσε, εξ ονόματος της Κομισιόν, σε ερώτηση του ευρωβουλευτή κ. Ν. Χουντή. Ο Έλληνας ευρωβουλευτής ζητούσε από την Κομισιόν πληροφορίες σχετικά με τις σωρευτικές μειώσεις (2009-2012) στους μισθούς των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα και για τους τρεις κλάδους της εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια), καθώς επίσης και για το βαθμό της σωρευτικής μείωσης (2009-2012) στις δαπάνες για την εκπαίδευση γενικά.²⁷ Στη σχετική απάντηση της Επιτροπής κας Βασιλείου, αναφέρεται ότι: «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει πλήρη επίγνωση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση στα κράτη - μέλη, συμπεριλαμβανόμενης της Ελλάδας, στην οποία ο δείκτης δαπανών για την εκπαίδευση σε σχέση με το ΑΕΠ παρέμεινε σχεδόν σταθερός καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης (δεδομένα COFOG, περίπου 4% του ΑΕΠ για την περίοδο 2008-11). Επειδή όμως η σωρευτική απώλεια του ΑΕΠ ανήλθε στο 25% περίπου, οι δαπάνες για την παιδεία μειώθηκαν σε ανάλογο ποσοστό. Όσον αφορά στους μισθούς των εκπαιδευτικών, από μελέτη της Eurgydice προκύπτει ότι το 2012 οι ελληνικές δαπάνες για το ανθρώπινο δυναμικό μειώθηκαν σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος κατά 24%, ως συνέπεια διάφορων μέτρων που ελήφθησαν από το 2010.

Τη μείωση των δαπανών για την ελληνική εκπαίδευση το 2012 επιβεβαιώνει η έκθεση του Παρατηρητηρίου για την εκπαίδευση και την Κατάρτιση στην ΕΕ,²⁸ σύμφωνα με την οποία το 2012 οι δαπάνες για την εκπαίδευση στην Ελλάδα μειώθηκαν στο 4,1% του ΑΕΠ από 4,3% το 2009, ενώ στην «Ε.Ε. των 28» οι δαπάνες για την Παιδεία το 2012 μειώθηκαν στο 5,3% του κοινοτικού ΑΕΠ από 5,5% το 2009.

²⁷ Χουντής, Ν., ευρωβουλευτής, Ερώτηση στις 19/9/2013, www.chountis.gr, προσπελάστηκε στις 2/05/2015

²⁸ Πολύ πίσω από την Ευρώπη το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης, Εφημερίδα των Συντακτών, 30/10/13.

Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, οι δαπάνες για την Παιδεία, την περίοδο 2008-2011, εκτός από την Ελλάδα, μειώθηκαν επίσης στην Ιρλανδία, στη Μ. Βρετανία, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία, στη Δανία, στην Εσθονία, στη Λετονία, στη Λιθουανία, στην Πολωνία, στη Σλοβακία, στη Ρουμανία, στη Βουλγαρία, στην Ιταλία, στην Κύπρο και στην Ουγγαρία. Ωστόσο, έξι χώρες, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Μ. Βρετανία και η Λετονία μείωσαν περαιτέρω τις δαπάνες για την Παιδεία και το 2012.

Άμεση συνέπεια αυτών των μειώσεων υπήρξε στη χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων. Οι μειώσεις της σχολικής χρηματοδότησης, σε βάθος τετραετίας (2010- 2014), ήταν της τάξης του 40%, ενώ, για το 2012, η μια από τις 4 δόσεις χρηματοδότησης που έπρεπε να σταλούν από την Πολιτεία στις σχολικές επιτροπές των Δήμων δεν έφθασε ποτέ.

Για να αντιληφθούμε τι σημαίνει αυτή η μείωση στην πράξη, αναφέρουμε, ως παράδειγμα, την κρατική χρηματοδότηση της Σχολικής Επιτροπής Μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Δήμου Καλαμάτας ήταν για το 2011, 453.634,99 ευρώ, για το 2012, 422.933.76 ευρώ, για το 2013, 383.752,15 ευρώ και για το 2014, 314.868,93 ευρώ.²⁹ Για να γίνει σαφέστερη η εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών που αφορούν την κρατική χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, θα γίνει μια προσπάθεια στις επόμενες σελίδες προσέγγισης στα οικονομικά μεγέθη και στις διαρθρωτικές αλλαγές, όπως αποτυπώθηκαν στον οικονομικό προϋπολογισμό της κυβέρνησης για το 2014 σε σχέση με την Παιδεία.

Παρακάτω, παρατίθενται τα ακριβή στοιχεία του κρατικού προϋπολογισμού:

²⁹ Απολογισμοί των παραπάνω ετών, της Σχολικής Επιτροπής Μονάδων Π.Ε. Δήμου Καλαμάτας στο Δημοτικό Συμβούλιο.

ΕΤΟΣ	2011	2012 (Εκτός Πολιτισμού/ Αθλητισμού)	2013	2014	ΔΙΑΦΟΡΑ 2014-2013	ΔΙΑΦΟΡΑ 2014-2012	ΔΙΑΦΟΡΑ 2014-2009
ΣΥΝΟΛΟ		5.792.000.000	5.396.000.000	5.090.000.000			
ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ	6.203.133.072	5.401.000.000	4.921.000.000	4.600.000.000	321.000.000 (-6,5%)	801.000.000 (- 14,83%)	2.531.000.000 (-35,5%)
ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		204.146.435	196.727.814	182.907.000			
ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		5.196.853.565	4.724.272.186	4.417.093.000			

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	387.000.000	391.000.000	475.000.000	490.000.000			
ΣΥΝΟΛΟ ΤΠ+ ΠΔΕ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		5.587.853.565	5.199.272.186	4.907.093.000	292.179.186 (-5,62%)	680.760.565 (-12,18%)	2.332.451.946 (-32,22%)
ΑΕΠ	208.532.000.000	193.749.000.000	183.049.000.000	183.089.000.000	40.000.000 (+ 0,02)	10.660.000.000 (-5,5%)	47.992.000.000 (-20,77%)
% ΔΑΠΑΝΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΠ/ΑΕΠ		2,68%	2,58%%	2,41%%			
% ΔΑΠΑΝΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΠ+ΠΔΕ/ΑΕΠ		2,88%	2,84%	2,68%			

Β1. Ειδικοί φορείς

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
				(€)	(%)	(€)	(%)
	4.587.329.000	4.996.533.337,16	5.370.702.774,48	- 409.204.337,16	-8%	-783.373.774,48	-15%
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
ΕΙΔΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ							
Α' βαθμια	1.596.782.000	1.591.983.680,00	1.677.873.303,77	4.798.320,00		-81.091.303,8	-5%
Β' θμια	1.577.718.000	1.793.086.391,94	1.994.084.150,27	- 215.368.391,94	-12%	-416.366.150,3	-21%
Ανώτατη Εκπαίδευση	876.873.000	1.008.728.307	1.161.451.340,05	- 131.855.306,77	-13%	-284.578.340,1	-25%
ΓΓ Θρησκευμάτων	182.907.000	196.727.813,81	204.146.434,35	-13.820.813,81	-7%	-21.239.434,4	-10%
ΓΓ Διά Βίου Μάθησης	13.311.000	16.110.231	16.092.731,33	-2.799.231,00	-17%	-2.781.731,3	-17%

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
ΓΓ Έρευνας και Τεχνολογίας	68.902.000	76.890.872,00	95.418.855,66	-7.988.872,00	-10%	-26.516.855,7	-28%
ΑΔΙΠ	467.000	609.101	311.503,46	-142.100,98	-23%	155.496,5	
Εισιτήριες Εξετάσεις για την Τριτοβάθμια	6.078.000	2.166.659	1.100.992,31	3.911.341,00		4.977.007,7	
Ακαδημία Αθηνών και λοιπές υπηρεσίες που εξαρτώνται από αυτήν	5.743.000	12.081.927	8.344.685	-6.338.927	-52%	-2.601.684,7	-31%
Κεντρική Υπηρεσία	223.374.000	180.954.216,03	171.215.699,04	42.419.783,97		52.158.301,0	
ΓΓ Νέας Γενιάς	2.583.000	2.872.192	3.007.853,06	-289.192,00	-10%	-424.853,1	-14%
Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας	2.797.000	2.763.400	5.220.998,54	33.600,00		-2.423.998,5	-46%
Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών	1.582.000	1.598.000	1.607.321,27	-16.000,00	-1%	-25.321,3	-2%
Αστεροσκοπείο Αθηνών	752.000	749.000	730.222,53	3.000,00		21.777,5	

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
Εκπαίδευση Ελληνοπαίδων Εξωτερικού	17.204.000,00	26.487.358,00	18.971.356,29	-9.2833.58,00	-35%	-1.767.356,3	-9%
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	0	0	372.826,92	0,00		-372.826,9	-100%
Βιβλιοθήκες και ιστορικά αρχεία	10.256.000	10.438.882,68	10.752.500,90	-182.882,68	-2%	-496.500,9	-5%
Ληξιπρόθεσμες οφειλές από τον ν.4093/2012	0	72.285.306,00	0,00	-72.285.306,00	-100%	0,0	

B2. Κατά Φορέα και κατά μείζονα κατηγορία δαπάνης

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
				(€)	(%)	(€)	(%)
Α' θμια	1.596.782.000	1.591.983.680,00	1.677.873.303,77	4.798.320,00	0%	-81.091.303,77	-5%
Αποδοχές και συντάξεις	1.590.470.000	1.585.571.402,00	1.677.743.161,69	4.898.598,00	0%	-87.273.161,69	-5%
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	2.911.000	3.083.300,00	26.703,80	-172.300,00	-6%	2.884.296,20	
Β' θμια	1.577.718.000,00	1.793.086.391,94	1.994.084.150,27	-215.368.391,94	-12%	-416.366.150,27	-21%
Αποδοχές και συντάξεις	1.561.977.000,00	1.776.899.771,94	1.982.399.522,85	-214.922.771,94	-12%	-420.422.522,85	-21%
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	3.350.000,00	1.757.896,00	25.027,00	1.592.104,00		3.324.973,00	
Ανώτατη Εκπαίδευση	876.873.000,00	1.008.728.306,77	1.161.451.340,05	-131.855.306,77	-13%	-284.578.340,05	-25%
Αποδοχές και συντάξεις	594.743.000,00	623.770.804,77	703.205.477,75	-29.027.804,77	-5%	-108.462.477,75	-15%

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	24.000,00	44.000,00	0,00	-20.000,00	-45%	24.000,00	
ΓΓ Έρευνας & Τεχνολογίας	68.902.000,00	76.890.872,00	95.418.855,66	-7.988.872,00	-10%	-26.516.855,66	-28%
Αποδοχές και συντάξεις	3.152.000,00	3.306.000,00	3.281.773,46	-154.000,00	-5%	-129.773,46	-4%
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	54.000,00	66.000,00	12.094,57	-12.000,00	-18%	41.905,43	
ΓΓ Διά Βίου Μάθησης	13.311.000,00	16.110.231,00	16.092.731,33	-2.799.231,00	-17%	-2.781.731,33	-17%
Αποδοχές και συντάξεις	3.625.000,00	2.743.301,00	2.219.663,47	881.699,00		1.405.336,53	
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	36.000,00	52.000,00	2.832,69	-16.000,00	-31%	33.167,31	
ΓΓ Θρησκευμάτων	182.907.000,00	196.727.813,81	204.146.434,35	-13.820.813,81	-7%	-21.239.434,35	-10%
Αποδοχές και συντάξεις	181.426.000,00	133.214.813,81	8.461.977,59	48.211.186,19		172.964.022,41	
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	10.000,00	34.000,00	0,00	-24.000,00	-71%	10.000,00	

Αναλύοντας τα στοιχεία, μπορούμε να επισημάνουμε τα εξής: Παρατηρώντας τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να συμπεράνουμε:

- Οι δημόσιες δαπάνες για την Α'θμια Εκπαίδευση παραμένουν στάσιμες το 2014, σε σχέση με το 2013 αλλά 81 εκατομμύρια λιγότερες από το 2012.
- Παρατηρείται μεγάλη μείωση ύψους 216 εκατομμυρίων στις δαπάνες της Β'θμιας Εκπαίδευσης, αποτέλεσμα της διαθεσιμότητας των εκπαιδευτικών.
- Οι επιπτώσεις των αλλαγών στη τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτυπώνονται στον προϋπολογισμό με τη μείωση κατά 132 εκατομμύρια των δαπανών για την ανώτατη εκπαίδευση σε σχέση με το 2013 και κατά 284 εκατομμύρια σε σχέση με το 2012.
- Μείωση των δαπανών για τη Γ.Γ. Δια Βίου Μάθησης κατά 3 εκατομμύρια και μείωση για τη Γ.Γ. Έρευνας και Τεχνολογίας κατά 8 εκατομμύρια σε σχέση με το 2013 και κατά 27 εκατομμύρια σε σχέση με το 2012.
- Μοναδική αύξηση κωδικού παρατηρούμε σε ότι έχει να κάνει με τις πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή στα Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι., (από τα 2 περίπου εκατομμύρια στα 6 εκατομμύρια ευρώ), ενώ συγκριτικά με το 2012 η αντίστοιχη αύξηση είναι της τάξης του 180%. Πιθανός λόγος αυτής της αύξησης είναι ότι με το νέο νόμο για την «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», θεσπίζονται εξετάσεις πανελλαδικού τύπου για τις τρεις τάξεις του λυκείου, ενώ θεσμοθετείται και η Ανεξάρτητη Αρχή Εξετάσεων.
- Σε ότι αφορά τις δαπάνες της Κεντρικής Υπηρεσίας, υπάρχει μια σημαντική αύξηση των δαπανών κατά 42 περίπου εκατομμύρια ευρώ σε σχέση με το 2013, ενώ σε σχέση με το 2012 το κονδύλι εμφανίζεται αυξημένο κατά 30%. Εντός του κωδικού των δαπανών της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας κυρίως, αυξάνεται (κατά σχεδόν 30 εκατομμύρια) το κονδύλι που αφορά μισθούς και συντάξεις, γεγονός που σχετίζεται με τις μαζικές συνταξιοδοτήσεις υπαλλήλων της Κεντρικής Υπηρεσίας τη διετία 2011-2013. Πρόκειται για μεγάλο αριθμό συνταξιοδοτήσεων που δείχνουν το κλίμα φυγής που δημιουργήθηκε.
- Καταγράφεται μείωση στις μεταβιβαστικές πληρωμές, δηλαδή στις επιχορηγήσεις για εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, δημιουργώντας ακόμα περισσότερες δυσκολίες στη λειτουργία τους.
- Μειώνεται επίσης σημαντικά το κονδύλι της Ακαδημίας Αθηνών και των εποπτευόμενων από αυτήν φορέων. Η μείωση αυτή υπερβαίνει το 50% του προπέρσινου προϋπολογισμού.

- Μειώνεται κατά 9 περίπου εκατομμύρια ευρώ το κονδύλι για τις δαπάνες εκπαίδευσης ελληνοπαίδων εξωτερικού

Στη συνέχεια, παρατίθενται παρεμφερή στοιχεία του προϋπολογισμού του 2014:

1. Στις αποδοχές και συντάξεις της Α'θμιας Εκπαίδευσης δεν παρατηρείται μεταβολή, ενώ υπάρχει μείωση κατά 172.300 ευρώ στην υπερωριακή απασχόληση και στο κονδύλι ωρομισθίου προσωπικού (κονδύλι για πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές).

2. Στις αποδοχές και συντάξεις της Β'θμιας Εκπαίδευσης παρατηρείται μείωση περίπου 215.000.000 ευρώ, η οποία αντιστοιχεί στον αριθμό των 2.100 εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας Τεχνικής Εκπαίδευσης που έχουν βγει ήδη σε διαθεσιμότητα.

3. Στις αποδοχές και συντάξεις του προσωπικού της Ανώτατης Εκπαίδευσης παρατηρείται μείωση κατά 5% σε σχέση με πρόπερσι και 15% σε σχέση με το 2012. (σε απόλυτους αριθμούς μείωση 29 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2013 και 108,5 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2012). Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση της μισθοδοσίας των μελών ΔΕΠ/ΕΠ και των διοικητικών υπαλλήλων των Ιδρυμάτων.

4. Στις αποδοχές και συντάξεις του προσωπικού που υπάγεται στην Γ.Γ. Έρευνας & Τεχνολογίας καταγράφεται μείωση 154.000 ευρώ και σε ποσοστό 5% σε σχέση με το 2013, ενώ μείωση κατά 18.000 ευρώ και σε ποσοστό 18% καταγράφεται στην υπερωριακή απασχόληση για την ίδια περίοδο.

5. Στις αποδοχές και συντάξεις του προσωπικού που υπάγεται στην Γ.Γ. Διά Βίου Μάθησης καταγράφεται αύξηση κατά 880.000 ευρώ και σε ποσοστό 32% σε σχέση με το 2013 και 1,5 εκατ. (63%) σε σχέση με το 2012.

6. Στις αποδοχές και συντάξεις του προσωπικού που υπάγεται στην Γ.Γ. Θρησκευμάτων καταγράφεται αύξηση 48 εκατ. ευρώ και σε ποσοστό 36% σε σχέση με το 2013 ενώ καταγράφεται αύξηση 172 εκατ. ευρώ (2.044%) σε σχέση με το 2012.

Ολοκληρώνοντας με τον προϋπολογισμό του 2014, παρατίθενται τελευταία στοιχεία που αφορούν τα συνολικά διαθέσιμα ποσά και ποσά περιφερειακές ανάγκες της
εκπαίδευσης.

B3. Δημόσιες Επενδύσεις

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
				(€)	(%)	(€)	(%)
Εθνικοί Πόροι	90.000.000	104.000.000,00	75.215.154,99	-14.000.000,00	-13%	14.784.845,01	
Κοινοτικοί Πόροι	400.000.000,00	371.000.000,00	315.628.193,89	29.000.000		84.371.806	
Σύνολα	490.000.000	475.000.000	390.843.349	15.000.000		99.156.651	

B4. Νομοί - Νομαρχίες (Περιφερειακές Ενότητες)

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
				(€)	(%)	(€)	(%)
Α΄ θμια	4.163.000	16.044.531,00	9.872.228,06	-11.881.531,00	-74%	-5.709.228,06	-58%
Β΄ θμια	5.616.000,00	33.597.842,50	26.472.785,29	-27.981.843	-83%	-20.856.785	-79%

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
Επιμορφωτικά κέντρα	499.000,00	498.816,00	269.127,36	184	0%	229.873	85%
Εκκλησιαστική Εκπαίδευση	138.000,00	157.217,19	160.914,69	-19.217	-12%	-22.915	-14%
Περιφερειακές Διευθύνσεις Α'θμιας και Β'θμιας	2.255.000,00	2.307.654,00	1.430.654,90	-52654	-2%	824345,1	58%
Σύνολα	9.779.000	49.642.374	36.345.013	-39.863.374	-157%	-26.566.013	-137%

B5. Ανάλυση Νομών - Νομαρχιών

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
	2014	2013	2012	2013-2014		2012-2014	
				(€)	(%)	(€)	(%)
Α΄ θμια	4.163.000	16.044.531,00	9.872.228,06	-11.881.531,00	-74%	-5.709.228,06	-58%
Αποδοχές και συντάξεις	136.000	6.223.140,00	6.223.140,00	-6.087.140,00	-98%	-6.087.140,00	-98%
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	2.530.000	6.520.230,67	3.948.570,23	-3.990.230,67	-61%	-1.418.570,23	-36%
Β΄ θμια	5.616.000,00	33.597.842,50	26.472.785,29	-27.981.843	-83%	-20.856.785	-79%
Αποδοχές και συντάξεις	121.000,00	4.518.583,00	6.157.843,99	-4.397.583,00	-97%	-6.036.843,99	-98%
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	2.974.000,00	24.453.027,75	17.331.705,60	-21.479.027,75	-88%	-14.357.705,60	-83%
Επιμορφωτικά κέντρα	499.000,00	498.816,00	269.127,36	184		229.873	
Αποδοχές και συντάξεις	17.000,00	16.816,00	26.458,79	184,00	1%	-9.458,79	-36%

	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014			ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ			
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	16.000,00	15.250,00	0,00	750,00	5%	16.000,00	
Περιφερειακές Διευθύνσεις Α'θμιας και Β'θμιας	2.255.000,00	2.307.654,00	1.430.654,90	-52654	-2%	824345,1	
Αποδοχές και συντάξεις	218.000,00	237.654,00	126.557,26	-19.654,00	-8%	91.442,74	
Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	269.000,00	275.000,00	87.325,69	-6.000,00	-2%	181.674,31	
Σύνολα	12.445.000,00	62.385.744,17	46.516.723,58	-49.940.744,17	-316%	-34.071.723,58	-270%

Η προσέγγιση των παραπάνω στοιχεία μας επιτρέπει να διαπιστώσουμε τα εξής:

1. Το γενικό ποσό μειώνεται δραματικά, σε ποσοστό περίπου 80% και 40.000.000 ευρώ σε απόλυτα νούμερα. Η συρρίκνωση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη συρρίκνωση του κωδικού που αφορά στις μισθοδοσίες για τους σχολικούς φύλακες, οι οποίοι τέθηκαν σε διαθεσιμότητα.
2. Η γενική συρρίκνωση των δαπανών ανά Περιφερειακή Ενότητα οφείλεται σε νέες συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων καθώς και σε περικοπές των δαπανών για την μεταφορά των μαθητών.
3. Μειώνονται επίσης οι καταναλωτικές και σύνθετες δαπάνες, γεγονός το οποίο οφείλεται στη συρρίκνωση των δομών διοίκησης της εκπαίδευσης σε περιφερειακό επίπεδο.
4. Μείωση επέρχεται και στις μεταβιβαστικές πληρωμές που αφορούν σε φορείς και δομές της εκπαίδευσης της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Τα στοιχεία του Προϋπολογισμού για την Παιδεία του 2014,³⁰ αποδεικνύουν πως ήταν ο χαμηλότερος όλων των προηγούμενων ετών.

Οι δαπάνες για την Παιδεία αποτελούν λιγότερο από το 2,7% του ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος των αντίστοιχων δαπανών στην Ευρώπη βρίσκεται σχεδόν στο 5% του μέσου ΑΕΠ.

³⁰ <http://www.minfin.gr>, προσπελάστηκε στις 19-05-2015.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο
ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΤΑ ΤΟ ΞΕΣΠΑΣΜΑΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

3.1.1. Διορισμοί εκπαιδευτικών

Ο Νόμος 3848/2010, με τίτλο «Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού - καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις», προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την πρόσληψη εκπαιδευτικών μόνον εφόσον έχει υπάρξει προηγουμένως επιτυχία τους σε διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π.

Οι αριθμοί των προσλήψεων εκπαιδευτικών είναι αποκαλυπτικοί της διαρκούς μείωσης διορισμών λόγω της οικονομικής κρίσης. Η συμφωνία μεταξύ ελληνικών κυβερνήσεων και τρόικας σχετικά με τις προσλήψεις στο Δημόσιο Τομέα προέβλεπε την αναλογία 1 νεοπροσληφθέντα για κάθε 10 συνταξιοδοτήσεις, ως προαπαιτούμενο για την εκταμίευση των δόσεων του δανείου της εξωτερικής βοήθειας προς την Ελλάδα. (Άρθρο 11 του Νόμου 3833/2010) για τα έτη 2010 έως 2013.

Στη πράξη, στη διετία 2010-2012 κενώθηκαν 3.587 οργανικές θέσεις στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και έγιναν 173 προσλήψεις (αναλογία 1:21).³¹ Αυτή η ελάχιστη αναλογία 1/10 δεν εφαρμόστηκε ούτε την επόμενη διετία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από το 2012 έως και το 2014 συνταξιοδοτήθηκαν 5.219 εκπαιδευτικοί ενώ οι διορισμοί την ίδια διετία ήταν μόλις 139, σύμφωνα με τα στοιχεία του αιρετού εκπροσώπου των εκπαιδευτικών στο ΚΥΣΠΕ κ. Παληγιάννη, δηλαδή στην πράξη, η διαμορφωθείσα αναλογία νεοπροσληφθέντων προς συνταξιοδοτήσεις διαμορφώθηκε στο 1/25.³²

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα πράγματα δεν είναι καλύτερα. Το 2012 συνταξιοδοτήθηκαν 3.198 εκπαιδευτικοί και το 2013 οι συνταξιοδοτήσεις ήταν 3.900. Μέσα λοιπόν σε δύο χρόνια αποχώρησαν 7.098 καθηγητές, ενώ, αντίστοιχα τα

³¹ ΕΛΣΤΑΤ, *Η Ελλάδα με αριθμούς*, 2013, σελ 12

³² http://www.doe.gr/index.php?categoryid=31&p2_articleid=10736.

Προσπελάστηκε στις 8/8/2015

σχολικά έτη 2011-12 και 2012-13, διορίστηκαν μόλις 279 εκπαιδευτικοί, αναλογία εκ νέου 1/25.³³

Όπως είναι φανερό, η πολιτική «ανανέωσης» του εκπαιδευτικού προσωπικού σε αναλογίες, τόσο τραγικές, όσο περιγράφηκαν, οδήγησε σε τεράστια κενά εκπαιδευτικών στα σχολεία της χώρας. Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα, το προσωπικό της Π.Ε. μειώθηκε τα τελευταία 6 χρόνια (2010 – 2015) κατά 10.539 εκπαιδευτικούς. Με βάση τα στοιχεία³⁴ η μείωση αυτή αντιστοιχεί σε ποσοστό 15%, περίπου, επί του συνόλου των 69.000 μόνιμων εκπαιδευτικών της Π.Ε. που εντάχθηκαν στο ενιαίο μισθολόγιο.

Υπάρχει επιτακτική ανάγκη μόνιμων διορισμών στην εκπαίδευση, προκειμένου να καλυφθούν τα χιλιάδες οργανικά κενά, έτσι ώστε να αντικατασταθεί στην πράξη, επιτέλους, ο θεσμός του «μόνιμου αναπληρωτή» - με προϋπηρεσία ως και 14 χρόνια - που καλύπτει πάγιες και διαρκείς ανάγκες και δεν έχει κανένα σταθερό εργασιακό μέλλον.

ΕΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΟΡΙΣΜΩΝ
2010	3.976	1379
2011	1.481	133
2012	1.480	40
2013	2.188	112
2014	1.920	0
2015	1.158	0
ΣΥΝΟΛΟ 2010-2015	12.203	1.664

³³ <http://www.news.gr>, προσπελάστηκε στις 8/8/2015

³⁴ Στοιχεία από τον αιρετό του ΚΥΣΠΕ Δ. Μπράτη <http://mpratis.gr/index.php/2015-04-18-07-52-27/55-10-539-ligoteroi-ekpaideftikoi-stin-p-e-tin-teleftaia-eksaetia-2010-2015>,

προσπελάστηκε 20/4/2015

3.1.2. Συγχωνεύσεις - καταργήσεις σχολικών μονάδων

Από το 2011 ξεκίνησε μια διαδικασία συγχώνευσης και κατάργησης εκατοντάδων σχολείων. Έτσι το 2011 έχουμε την κατάργηση 198 Δημοτικών σχολείων, την συγχώνευση 1095 Δημοτικών σχολείων (53 από αυτά ολιγοθέσια) και τον υποβιβασμό 325 Δημοτικών Σχολείων. Την ίδια χρονιά έγιναν 91 καταργήσεις Νηπιαγωγείων, 154 συγχωνεύσεις Νηπιαγωγείων και ο υποβιβασμός 11 Νηπιαγωγείων.

Η δυνατότητα εξορθολογισμού και στοιχειώδους προγραμματισμού της εκπαίδευσης μπορεί να είχε ανάγκη διορθωτικών παρεμβάσεων αλλά η οριζόντια εφαρμογή μέτρων και χωρίς κανένα σχεδιασμό υλοποίηση οδήγησε σε αδιέξοδο. Πρόκειται για πρωτοφανείς αριθμούς καταργήσεων, συγχωνεύσεων και υποβιβασμών μέσα σε μία χρονιά. Το ίδιο έτος σημειώνονται και 410 συγχωνεύσεις σχολείων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Τον Ιούλιο του 2013 υπήρξε νέος μικρότερος γύρος συγχωνεύσεων (Φ.Ε.Κ. 1760/Β'/2013): συγχωνεύθηκαν 17 Δημοτικά και 12 Νηπιαγωγεία, ενώ καταργήθηκαν 31 Δημοτικά και 87 Νηπιαγωγεία. Παράλληλα υποβιβάστηκαν 5 Νηπιαγωγεία και 34 Δημοτικά σχολεία.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως μια λογιστική αντίληψη στην εκπαίδευση που μειώνει εκπαιδευτικούς, αυξάνει τον αριθμό των μαθητών στις τάξεις (παρά τις απολύτως αντίθετες θέσεις της παιδαγωγικής επιστήμης) και δημιουργεί μεγάλα σχολικά συγκροτήματα που συντελούν στην αποξένωση και στην αλλοίωση των παιδαγωγικών σχέσεων είναι σίγουρο πως οδηγεί στην υποβάθμιση της δημόσιας δωρεάν παιδείας.

3.1.3.Θέσπιση διαδικασίας αξιολόγησης των εκπαιδευτικών

Η αξιολόγηση στην ελληνική εκπαίδευση υπήρξε επιδίωξη ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και οι διάφορες προσπάθειες εφαρμογής της αποτέλεσαν αιτία πολλών διαδοχικών συγκρούσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και όλων των προηγούμενων κυβερνήσεων.

Η αδιαμφισβήτητη ανάγκη θεσμοθέτησης μιας αξιόπιστης-αντικειμενικής και ταυτόχρονα ανατροφοδοτικής διαδικασίας του συνόλου των δομών της εκπαίδευσης προκειμένου να αποβεί προς όφελος πρώτα των μαθητών αλλά και βελτίωσης των

εκπαιδευτικών μέσω επιμορφωτικών προγραμμάτων αποτελεί διαχρονικά αίτημα των εκπαιδευτικών αλλά και της κοινωνίας.

Τρία χρόνια μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, το Προεδρικό Διάταγμα για την Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών (Π.Δ. 152/2013) που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης στις 5/11/2013, αποτέλεσε το πλαίσιο, που παρακάτω θα αποδείξουμε πως δεν προσθέτει τίποτα στη βελτίωση της εκπαίδευσης το αντίθετο αφαιρεί.

Το Προεδρικό Διάταγμα συνδέθηκε έμμεσα με το στόχο της κυβέρνησης για μείωση προσωπικού στη Δημόσια Εκπαίδευση. Στο Ενιαίο Μισθολόγιο - Βαθμολόγιο (παρ. 4 του άρθρου 8 του Νόμου 4024/2011) προβλέπεται ότι οι υπάλληλοι που περιλαμβάνονται στον πίνακα με το χαρακτηρισμό «Ελλιπής» στερούνται του δικαιώματος προαγωγής για δύο (2) έτη. Όμως, το άρθρο 95 του Νόμου 3528/2007 (Δημοσιοϋπαλληλικός Κώδικας) προβλέπει επίσης πως ο υπάλληλος που εγγράφεται σε δύο διαδοχικούς πίνακες μη προακτέων, παραπέμπεται στο υπηρεσιακό συμβούλιο, το οποίο μπορεί να τον απολύσει ή να τον υποβιβάσει κατά ένα βαθμό. Η επιχειρούμενη ρύθμιση παρουσιάζει μια σειρά από χαρακτηριστικά που εύλογα δημιουργούν σοβαρό προβληματισμό. Πιο συγκεκριμένα:

α) Με το Διάταγμα αυτό υιοθετείται μια μορφή αξιολόγησης που προβλέπει μια κάθετη αυστηρά ιεραρχημένη δομή, από την οποία απουσιάζει οποιαδήποτε ρύθμιση προστασίας του υφισταμένου-αξιολογούμενου από τυχόν αυθαιρεσίες του προϊσταμένου- αξιολογητή. Μια τέτοιου τύπου αξιολόγηση, συνδεδεμένη μάλιστα με τη μισθολογική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, επιδιώκει τον πλήρη έλεγχο εκ μέρους της ηγεσίας του συνόλου της εκπαιδευτικής πυραμίδας.

β) Ο Σχολικός Σύμβουλος και ο Διευθυντής/Διευθύντρια υποχρεούται να «βαθμολογήσει» συγκεκριμένο ποσοστό των εκπαιδευτικών ως μη επαρκείς, για τη μετάβασή τους στον επόμενο υπηρεσιακό βαθμό, ανεξάρτητα από την πραγματική εικόνα που έχει σχηματίσει από τα δώρα υποδειγματικής διδασκαλίας που έχει παρακολουθήσει ή από την εν γένει συνεργασία του με τον/την εκπαιδευτικό. Ο ορισμός του ποσοστού που ποικίλλει από Υπηρεσιακό Βαθμό σε Βαθμό (για παράδειγμα το 70% -το ανώτερο- των εκπαιδευτικών είναι δυνατόν να προάγεται από το Γ' στον Β' βαθμό και το 30% -το ανώτερο- από το Β' στον Α' βαθμό), δεν έχει καμία επιστημονική ή άλλου είδους τεκμηρίωση.

γ) Ο Σχολικός Σύμβουλος προβαίνει σε αξιολόγηση του εκπαιδευτικού, κατόπιν παρακολούθησης ενός δώρου υποδειγματικής διδασκαλίας. Μια τέτοια πρόβλεψη

αντιβαίνει σε κάθε επιστημονική θεώρηση, καθώς το χρονικό διάστημα είναι πολύ μικρό. Αν συνυπολογιστεί ο μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών κάθε σχολικής περιφέρειας, τους οποίους πρέπει να «δει» ο σχολικός σύμβουλος, η όλη ρύθμιση μόνο απορία μπορεί να προκαλέσει.

δ) Στους συντελεστές βαθμολόγησης δίνεται μεγάλη βαρύτητα στη «διοικητική επάρκεια», γεγονός που διευκολύνει τη χειραγώγηση του εκπαιδευτικού δυναμικού και όχι τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου.

ε) Οι συντελεστές βαθμολόγησης που αφορούν το παιδαγωγικό έργο δείχνουν να αντιλαμβάνονται τη διδακτική πρακτική σαν κατακερματισμένο άθροισμα πολύ μικρών ενοτήτων και όχι ως συνολική παιδαγωγική στάση και εκπαιδευτική πρακτική.

στ) Το όποιο συνεργατικό- παιδαγωγικό κλίμα μπορούσε να υπάρξει στη σχολική μονάδα πριν τις ρυθμίσεις αυτές, πλέον δυναμιτίζεται. Στα σχολεία εγκαθίσταται ο φόβος και η ανασφάλεια απέναντι στον Διευθυντή, το Σύμβουλο, τον Προϊστάμενο, επαναφέροντας στα σχολεία το συντηρητικό κλίμα τη δεκαετίας του 1950.

3.1.4. Η αυτοαξιολόγηση των σχολικών μονάδων

Το Μάρτιο του 2010 στάλθηκε στα σχολεία η πρώτη εγκύκλιος για την αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας (37100/Γ1 - 31/3/2010), σε εφαρμογή του Νόμου 3848/2010.

Σχεδόν τρία χρόνια μετά, κατά το σχολικό έτος 2013-14, το Υπουργείο Παιδείας, με την εγκύκλιο 1900089/Γ1 στις 10/12/2013, επανήλθε, καλώντας τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν «το θεσμό της Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου της σχολικής μονάδας», ορίζοντας έτσι την «αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας» άμεση προτεραιότητα και αιχμή του δόρατος των μεταρρυθμίσεων που σχεδίαζε στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Η «αυτοαξιολόγηση» εμπεριείχε 15 δείκτες, που επεδίωξαν να καλύψουν τους εξής ευρείς τομείς:

Μέσα και Πόροι (Σχολικός χώρος, υλικοτεχνική υποδομή και οικονομικοί πόροι, στελέχωση του σχολείου).

Ηγεσία, Διοίκηση και Οργάνωση του Σχολείου (Οργάνωση και συντονισμός της σχολικής ζωής, διαχείριση και αξιοποίηση μέσων και πόρων, αξιοποίηση, υποστήριξη και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού).

Διδασκαλία και Μάθηση (Ανάπτυξη και εφαρμογή διδακτικών πρακτικών και πρακτικών αξιολόγησης των μαθητών).

Κλίμα και Σχέσεις στο Σχολείο (Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών - μαθητών και μεταξύ των μαθητών, σχέσεις του σχολείου με γονείς και συνεργασίες με εκπαιδευτικούς - κοινωνικούς φορείς).

Προγράμματα, Παρεμβάσεις και Δράσεις Βελτίωσης (Εκπαιδευτικά προγράμματα και καινοτομίες, υποστηρικτικές και αντισταθμιστικές παρεμβάσεις, ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίων δράσης για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου).

Εκπαιδευτικά Αποτελέσματα (Φοίτηση και διαρροή μαθητών, επιτεύγματα και πρόοδος των μαθητών, ατομική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών).

Αποτελέσματα του Σχολείου (Επίτευξη των στόχων του σχολείου).

Η υιοθέτηση τέτοιων δεικτών ουσιαστικά αγνοεί ή καταγράφει τυπικά, ως αποτέλεσμα, χωρίς να ερμηνεύει, τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικοί παράγοντες επηρεάζουν και συνδιαμορφώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία και παρέχουν εκπαιδευτικό έργο.

3.1.5. Η κατάσταση των ολοήμερων δημοτικών σχολείων

Το σχολικό έτος 2013-2014 τα ολοήμερα τμήματα σε πολλά δημοτικά λειτούργησαν χωρίς να καλύπτονται οι ανάγκες σε προσωπικό, χωρίς πλήρες ωράριο, με αποτέλεσμα, ιδιαίτερα τους πρώτους μήνες, να φοιτούν μόνο μαθητές Α' και Β' τάξεων.

Η αύξηση των ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων με Ενιαίο Αναμορφωμένο Πρόγραμμα Σπουδών (1165 δημοτικά σχολεία Ε.Α.Π. το 2013- 2014), διευκόλυνε τις σταδιακές προσλήψεις αναπληρωτών δασκάλων μέσω ΕΣΠΑ για την βαθμιαία κάλυψη των λειτουργικών κενών στο απογευματινό ωράριο και την εξομάλυνση της όλης κατάστασης το Δεκέμβριο, απόδειξε όμως ταυτόχρονα πως το Υπουργείο θεωρεί πλέον το ολοήμερο πρόγραμμα ως δομή χωρίς υποχρέωση στελέχωσης της από μόνιμους εκπαιδευτικούς.

Η χρήση των πιστώσεων των ΕΣΠΑ για πρόσληψη αναπληρωτών δασκάλων ψαλίδισε τις πιστώσεις για τις προσλήψεις εκπαιδευτικών ειδικοτήτων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων σχετικών κενών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, παρά τις υποχρεωτικές μετατάξεις που έγιναν από τα γυμνάσια της χώρας.

3.1.6. Αύξηση υποχρεωτικού εκπαιδευτικού ωραρίου

Με εισήγηση του Υπουργείου Παιδείας στο πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών προβλέπεται, σε μία υποπαράγραφο (υποπαράγραφος Θ2, Νόμος 4152/2013), αύξηση του ωραρίου των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά 2 ώρες. Έτσι, για παράδειγμα, το ωράριο του πρωτοδιόριστου καθηγητή αυξήθηκε από 21 σε 23 ώρες.

Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησε ο τότε υπουργός προκειμένου να δικαιολογήσει την αύξηση του ωραρίου των εκπαιδευτικών επανεμφανίζονται σε πρόσφατη συνέντευξη και από το νέο υπουργό στην προσπάθεια του να καλύψει τα μεγάλα κενά που παρατηρούνται στην εκπαίδευση με νέα αύξηση του ωραρίου των εκπαιδευτικών.

3.1.7. Αύξηση του αριθμού των μαθητών ανά τάξη

Χωρίς νομοθετική πρωτοβουλία όπου θα ήταν απαραίτητη η σύμφωνη γνώμη της Βουλής, η ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων εξέδωσε Κοινή Υπουργική Απόφαση με το Υπουργείο Οικονομικών, (απόφαση με αριθμό 129818/Γ2, δημοσιευμένη στο ΦΕΚ 2451, δεύτερο τεύχος, με ημερομηνία 1η Οκτωβρίου 2013, ενώ δηλαδή έχει ήδη ξεκινήσει η σχολική χρονιά) με την οποία αυξάνεται ο αριθμός των μαθητών ανά τάξη σε όλες τις σχολικές βαθμίδες.

3.1.8. Μετατάξεις εκπαιδευτικών

Η ηγεσία του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης, τον Ιούνιο του 2013, στο πλαίσιο της άμεσης εφαρμογής της κινητικότητας των 12.5000 δημοσίων υπαλλήλων, κατ' εντολή της τρόικα, ώστε να ικανοποιηθεί η απαίτηση του Μνημονίου για μείωση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων, εισηγήθηκε την

εφαρμογή της κινητικότητας και στο χώρο της εκπαίδευσης. Με βάση αυτήν την εισήγηση, ακολούθησε η απόφαση της κυβέρνησης για την «Υλοποίηση προγράμματος ενδοκινητικότητας 4.900 καθηγητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», στο πλαίσιο των «διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων» για τη διετία 2013-2014.

3.1.9. Ανατροπή συνταγματικών διατάξεων

Το Νοέμβριο του 2012, η ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής (Νόμος 4093/2012, ΦΕΚ Α' 222/12.11.2012, εφαρμοστικός νόμος του 2ου Μνημονίου) επέφερε σοβαρές αλλαγές στο χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αλλαγές που από πολλές πλευρές καταγγέλλθηκαν ότι αντίκεινται στο άρθρο 16 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Με το Νόμο 4093, τα κολλέγια, ως πάροχοι «υπηρεσιών μη τυπικής εκπαίδευσης» δύνανται πλέον να παρέχουν πτυχίο 3ετούς φοίτησης (bachelor), με μόνη προϋπόθεση τη συνεργασία τους με ΑΕΙ της αλλοδαπής, κάνοντας συμφωνίες δικαιόχρησης (franchising).

Με νέο Νόμο, τον Νόμο 4111 (Ιανουάριος του 2013), η Κυβέρνηση τροποποιεί το Μεσοπρόθεσμο και δίνεται η δυνατότητα στον Υπουργό Παιδείας να συγκροτεί Οργανισμούς Πιστοποίησης με έργο τους την έγκριση λειτουργίας σε παρόχους μη τυπικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης (κολλέγια). Στην ίδια τροποποίηση και για τη διαδικασία αναγνώρισης που ακολουθεί το ΣΑΕΠ, ορίζονται ως πτυχία αυτά που έχουν τουλάχιστον τριετή διάρκεια, μεταπτυχιακά αυτά με διάρκεια μικρότερη της τριετούς και διδακτορικά όσα έχουν τουλάχιστον τριετή διάρκεια.. Είναι πιστεύω πλεονασμός να αναφέρουμε πως η υλοποίηση των παραπάνω αποτελούν επιταγές ευρωπαϊκών συνθηκών (Μπολόνια).

Το Σεπτέμβριο 2013 γίνεται μια ακόμη προσπάθεια αποδυνάμωσης των πτυχίων που παρέχονται από τα ελληνικά δημόσια ΑΕΙ. Με το Νόμο 4186 (ΦΕΚ 193 Α'/17.09.2013) στο άρθρο 39, τροποποιείται ο Νόμος 3328/2005 για τον ΔΟΑΤΑΠ (πρώην ΔΙΚΑΤΣΑ) και πλέον εξαιρούνται από τη διαδικασία αναγνώρισης οι τίτλοι σπουδών που ελήφθησαν από ομοταγή Ιδρύματα χωρών μετά την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ αναγνωρίζονται πτυχία που το πρόγραμμα σπουδών έχει

διανυθεί για δύο έτη στο εξωτερικό, όταν πρόκειται για 5ετή διάρκεια σπουδών (πχ. πτυχία Μηχανικών).

3.1.10. Συρρίκνωση της Δημόσιας Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας

Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, υπήρξε μεγάλος αριθμός νομοθετημάτων και πολλές διαρθρωτικές αλλαγές και στο χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Όπως συνέβη και στις υπόλοιπες πτυχές της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στις άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, οι αλλαγές που προωθήθηκαν κατ' αρχάς αποσκοπούσαν στη μείωση των δημόσιων χρηματοδοτήσεων προς τα ΑΕΙ και ΤΕΙ, αδιαφορώντας για το ισχυρό πλήγμα που επέφεραν στη εκπαιδευτική λειτουργία τους. Ταυτόχρονα όμως, παρόμοια με ότι συνέβη στις άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, η αρνητική οικονομική συγκυρία διευκόλυνε την προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών, με στόχο τον ασφυκτικότερο κεντρικό διοικητικό έλεγχο επί των δομών λειτουργίας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και τη διεύρυνση της ιδιωτικής αγοράς προϊόντων εκπαίδευσης.

Απαρχή των διαρθρωτικών αλλαγών στο χώρο της Τριτοβάθμιας πρέπει να θεωρηθεί ο Νόμος 4009/2011 ο οποίος έθεσε τις βάσεις για την εφαρμογή σχεδίων συγχωνεύσεων/καταργήσεων στο χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης μέσω Προεδρικών Διαταγμάτων.

Με το Νόμο 4076/2012 διευρύνθηκε κατά πολύ η αρμοδιότητα του Υπουργείου ως προς την κατάργηση ή συγχώνευση Πανεπιστημιακών Τμημάτων. Με τις διατάξεις του εν λόγω Νόμου, ο Υπουργός Παιδείας, μπορούσε πλέον να ζητήσει, από τα Συμβούλια των Ιδρυμάτων, την Α.ΔΙ.Π. και τις Συγκλήτους, μη δεσμευτική γνωμοδότηση, ως προς τα υπό συγχώνευση ή τα υπό κατάργηση Τμήματα, δίνοντάς τους προθεσμία 60 ημερών.

Τρεις μόλις μήνες μετά, τη δημοσίευση του Νόμου 4076 (δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 159 - 10/08/2012), η Α.ΔΙ.Π. απέστειλε πρόταση προς τον Υπουργό Παιδείας με θέμα «Περίγραμμα Μεθοδολογικής Προσέγγισης για αναδιάρθρωση του χάρτη των ΑΕΙ».³⁵ Η δημοσιοποίηση της πρότασης προκάλεσε σειρά αντιδράσεων εκ μέρους των Ανωτάτων Ιδρυμάτων. Ακριβώς 60 ημέρες μετά, στις 30/1/12, ο Υπουργός

³⁵ Α.ΔΙ.Π. «Περίγραμμα Μεθοδολογικής Προσέγγισης για αναδιάρθρωση του χάρτη των ΑΕΙ»

Παιδείας ανακοίνωσε την 1η έκδοση του «Σχεδίου Αθηνά» με το οποίο δρομολογούνταν μεγάλης κλίμακας καταργήσεις, και συγχωνεύσεις Ιδρυμάτων, Σχολών και Τμημάτων ΑΕΙ.

Στις 5 Μαρτίου 2013 το Υπουργείο ανακοίνωσε την τελική μορφή του νέου ακαδημαϊκού χάρτη της χώρας, και στις 7 Μαρτίου με το Νόμο 4132/2013, μειώθηκε, με αναδρομική ισχύ, από 60 σε 30 ημέρες, το χρονικό περιθώριο που είχαν τα Ιδρύματα στη διάθεσή τους για να απαντήσουν. Την επομένη, 8 Μαρτίου, υπήρξε ανακοίνωση της Γνωμοδότησης της Α.ΔΙ.Π. επί του «Σχεδίου Αθηνά», γνωμοδότηση, σε γενικές γραμμές, ευνοϊκή επί του Σχεδίου.³⁶

Στις 9 Απριλίου 2013 ψηφίστηκε ο Νόμος 4142/2013. Με το άρθρο 7 του 4142 τροποποιήθηκε το αντίστοιχο άρθρο 7 του Νόμου 4009/2011 και δόθηκε στο Υπουργείο η δυνατότητα να ιδρύει, να συγχωνεύει, να κατατέμνει, να μετονομάζει και να καταργεί Εισαγωγικές και Προχωρημένου Εξαμήνου Κατευθύνσεις σε Τμήματα Πανεπιστημίων και ΤΕΙ, μέσω Προεδρικών Διαταγμάτων.

Οι συνέπειες από τις συγχωνεύσεις και καταργήσεις Σχολών και Τμημάτων ΑΕΙ και κυρίως ΤΕΙ, υπήρξαν σημαντικές. Φοιτητές υποχρεώθηκαν να μετακινηθούν σε άλλες πόλεις προκειμένου να συνεχίσουν τις σπουδές τους, χωρίς να υπάρξει αντίστοιχη μέριμνα ενίσχυσης της φοιτητικής στέγασης στις πόλεις με «εισροή» νέου φοιτητικού πληθυσμού. Πολλοί από τους φοιτητές αυτούς βρέθηκαν μέσα σε ένα καλοκαίρι να σπουδάζουν άλλο αντικείμενο (όχι πάντοτε παρεμφερές) από αυτό που προηγουμένως σπούδαζαν.

Η συνολική διαδικασία έγινε χωρίς μεταβατικά στάδια και χωρίς να δοθεί χρόνος για πραγματικό διάλογο. Η ακαδημαϊκή κοινότητα δεν πρόλαβε να διαβουλευτεί αναφορικά με τον εξορθολογισμό της Ανώτατης Εκπαίδευσης με ακαδημαϊκά, κοινωνικά και επιστημονικά κριτήρια. Με αυτόν τον τρόπο χάθηκε η ευκαιρία για μία σε βάθος συζήτηση με θέμα την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας και τον ρόλο της ανώτατης εκπαίδευσης σε αυτήν την ανασυγκρότηση. Πολλά ακόμα ζητήματα, όπως για παράδειγμα η περιφερειακή αποκέντρωση ή η συσχετισμός τοπικών αναγκών και ακαδημαϊκού χαρακτήρα των Ιδρυμάτων, επίσης δεν έγιναν αντικείμενα συζήτησης.

Όλα αυτά συμβαίνουν «ενώ η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει την σημαντική υστέρηση στις επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, που είναι

³⁶Γνωμοδότηση της ΑΔΙΠ επί του Σχεδίου Αθηνά με αριθμό (461-8/3/2013)

μόλις 0,7% του ΑΕΠ, ενώ είναι 2% στην ΕΕ και 2,7% στις ΗΠΑ. Συνολικά, οι επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη (R&D), λογισμικό, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ υπολείπονται σημαντικά του μέσου όρου της ΕΕ». ³⁷ Η σημασία του γεγονότος αυτού είναι μεγάλη, γιατί ο βαθμός διάδοσης των νέων τεχνολογιών αποτελεί μέσο εκσυγχρονισμού της οικονομίας. Οι χώρες όπου κατευθύνονται οι επενδύσεις με ενσωματωμένη υψηλή τεχνολογία δεν είναι χαμηλού εργατικού κόστους, αλλά υψηλής παραγωγικότητας και συνήθως υψηλής ποιότητας ανθρωπίνου κεφαλαίου.

3.1.11. Συνεχή υποχρηματοδότηση των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Τα πανεπιστήμια στροβιλίζονται στη δίνη των προβλημάτων και περιμένουν τη λύση. Βρισκόμαστε στα μέσα του 2015 και τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας έχουν πάρει μόλις 2 από τα συνολικά 112 εκατ. ευρώ της κρατικής επιχορήγησης. Πρόσφατα, στη βουλή, ο υπουργός Παιδείας, κ. Αρ. Μπαλτάς παραδέχτηκε τη συνεχή υποχρηματοδότηση και ταυτόχρονα επέρριψε την ευθύνη στο υπουργείο Οικονομικών, της ίδιας κυβέρνησης.

Σύμφωνα με τον κ. Μπαλτά, «για το τρέχον οικονομικό έτος έχουν διαβιβαστεί προς την Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου του υπουργείου Παιδείας δικαιολογητικά χρηματοδότησης συνολικού ύψους 112.000.000 ευρώ, για κάλυψη δαπανών λειτουργίας, σίτισης φοιτητών και μισθοδοσίας έκτακτου διδακτικού προσωπικού των ΑΕΙ (πανεπιστημίων και ΤΕΙ) της χώρας, εκ των οποίων έχει εξοφληθεί ποσό 2.000.000 ευρώ που αφορά τη μισθοδοσία ωρομισθίου διδακτικού προσωπικού των ΑΕΙ». ³⁸

Συγκεκριμένα, η χώρα διαθέτει 20 πανεπιστήμια και 15 ΤΕΙ, στα οποία η κρατική επιχορήγηση έχει συρρικνωθεί έως και 80% μέσα στην τελευταία πενταετία.

³⁷Μελάς Κ. *Η ολιγοπωλιακή διάρθρωση της ελληνικής αγοράς, η «κυριαρχία του καταναλωτή» και η παραγωγική βάση*. http://www.kostasmelas.gr/2014_03_01_archive.html προσπελάστηκε στις 13/5/2015

³⁸Λακασάς, Α., Μόνο 2 εκ των 112 εκατ. της κρατικής επιχορήγησης έλαβαν τα ΑΕΙ <http://www.kathimerini.gr> ,προσπελάστηκε στις 2/8/2015

Οι πρυτάνεις των πανεπιστημίων και οι πρόεδροι των ΤΕΙ δηλώνουν ότι, πέραν του Αυγούστου, δηλαδή την επόμενη ακαδημαϊκή χρονιά, δεν θα καταφέρουν να λειτουργήσουν εάν δεν συνεχιστεί η κρατική χρηματοδότηση.

Αδυνατούν να πληρώσουν τους λογαριασμούς των ΔΕΚΟ, τη συντήρηση των κτιρίων, εποπτικό υλικό καταστρέφεται, φοιτητές διαμαρτύρονται για ελλείψεις σε συγγράμματα, οι βαθμολογίες και η έκδοση των πτυχίων καθυστερούν.

«Οι πανεπιστημιακοί συνταξιοδοτούνται, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να διδαχθούν μαθήματα σημαντικών ειδικοτήτων σε τμήματα όπως στο Βιολογικό, το Οικονομικό, τη Φαρμακευτική, στο Πολιτικών Μηχανικών», ανέφερε η πρύτανης του Πανεπιστημίου Πατρών, κα Β. Κυριαζοπούλου.

Το πρόβλημα είναι ακόμη πιο οξύ στα ΤΕΙ της περιφέρειας, λόγω της μείωσης των προσλήψεων μόνιμου ή έκτακτου διδακτικού προσωπικού.

3.1.12. Αδιέξοδη κατάσταση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το «πάγωμα» της χρηματοδότησης έχει οδηγήσει σε οικονομική ασφυξία το ιστορικότερο ίδρυμα της χώρας, το Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το αυτοχρηματοδοτούμενο μοντέλο λειτουργίας βρίσκεται προ των πυλών των ελληνικών πανεπιστημίων. Η αρχή γίνεται από το εμβληματικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το οποίο ομολογεί ότι θα αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει τα έσοδα από τα ερευνητικά του προγράμματα για να καλύψει λειτουργικές ανάγκες. Και αυτό διότι δεν έχει πάρει ούτε... ευρώ από την κρατική επιχορήγηση έως τώρα. «Θα προσπαθήσουμε να βρούμε δικούς μας πόρους για να καλύψουμε τις εκπαιδευτικές ανάγκες των Τμημάτων μας», ανέφερε ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Θάνος Δημόπουλος.³⁹

Ειδικότερα, σύμφωνα με τον απολογισμό των πρυτανικών αρχών του ΕΚΠΑ για το ακαδημαϊκό έτος που ολοκληρώθηκε, οι τακτικές πιστώσεις για το έτος 2015 ανέρχονται στα 10.000.000 ευρώ (στο 25% των τακτικών πιστώσεων του 2009), ποσό από το οποίο μέχρι σήμερα το ΕΚΠΑ δεν έχει λάβει ούτε ευρώ. Επίσης, η επιχορήγηση του Ιδρύματος από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων είναι άκρως περιορισμένη (15% του αντίστοιχου ΠΔΕ για το 2009). Το «πάγωμα» της

³⁹Λακασάς, Α., Σε αναζήτηση χρημάτων τα ΑΕΙ
<http://www.kathimerini.gr/825819/article/epikairothta/ellada/se-anazhthsh-xrhmatawn-ta-aei>,
προσπελάστηκε στις 3/8/2015

χρηματοδότησης έχει οδηγήσει σε οικονομική ασφυξία το μεγαλύτερο ίδρυμα της χώρας

Σύμφωνα με τον προγραμματισμό, από τον Σεπτέμβριο θα επιδιωχθεί να περιορισθούν οι δαπάνες για μισθώματα με την αξιοποίηση της ίδιας ακίνητης περιουσίας του ΕΚΠΑ

Οι τρέχουσες λειτουργικές ανάγκες του Ιδρύματος καλύπτονται από τα έσοδα του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ). Πρόκειται για τον λογαριασμό στον οποίο εισέρχονται τα κονδύλια που παίρνει κάθε ΑΕΙ από τα ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα καθώς και από τις συνεργασίες και την παροχή υπηρεσιών.

«Ισχυρή βούληση είναι η διατήρηση σε αυτήν την κρίσιμη συγκυρία της δυναμικής του ΕΛΚΕ, η οποία έχει δημιουργηθεί με τις προσπάθειες όλων μας εδώ και πολλά χρόνια, για να εξασφαλισθεί η στοιχειώδης επιβίωση του Ιδρύματος», λέει ο πρόεδρος, προσθέτοντας ότι θα επιδιωχθεί ο ΕΛΚΕ να γίνει πιο αποτελεσματικός. Και καταλήγει, τονίζοντας: «Σημαντικός στόχος είναι να διεκδικήσουμε επιτυχώς νέα ερευνητικά προγράμματα, χρηματοδοτήσεις, χορηγίες κ.λπ. μέσω ευρωπαϊκών και άλλων διεθνών φορέων.

3.1.13. Στο περιθώριο η Ειδική Αγωγή

Στον Προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας ποτέ δεν προβλέφθηκε ξεχωριστή εγγραφή των δαπανών της Ειδικής Αγωγής. Οι δαπάνες που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία της Ειδικής Αγωγής (εκπαιδευτικές υπηρεσίες μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού και αναπληρωτών, διαγνωστικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες, κτιριολογικές υποδομές που απαιτούν ειδικές τεχνικές προδιαγραφές και εξοπλισμοί) δεν εγγράφονται ξεχωριστά, αλλά περιλαμβάνονται στο σύνολο των δαπανών της Γενικής Εκπαίδευσης. Επομένως, συμπεραίνεται πως η μείωση των δαπανών για τη Γενική Εκπαίδευση που διαπιστώθηκε στο σχετικό κεφάλαιο της παρούσης εργασίας συμπεριλαμβάνει και μείωση των δαπανών για την Ειδική Αγωγή.

Αν εξετάσουμε την ποιότητα της Ειδικής Εκπαίδευσης στη χώρα μας, θα δούμε ότι, ακόμα και πριν την οικονομική κρίση, υπολείπεται πολύ των χωρών της Δυτικής Ευρώπης. Οι ανάγκες των μαθητών με ειδικές ανάγκες παραβλέπονται διαχρονικά, ενώ οι υποχρεώσεις της χώρας, που απορρέουν από Διεθνείς Συμβάσεις που η Ελλάδα έχει υπογράψει, συστηματικά παραμελούνται.

Μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, οι μόνες νομοθετικές διατάξεις που ψηφίστηκαν από το ελληνικό Κοινοβούλιο και αφορούσαν στην Ειδική Αγωγή, ήταν απλές ρυθμίσεις προκειμένου να απορροφηθούν κονδύλια από το πρόγραμμα ΕΣΠΑ (άρθρο 56 του Νόμου 3966/2011, άρθρο 39 του Νόμου 4115/2013). Η μόνη άλλη σχετική νομοθετική ρύθμιση ήταν το άρθρο 82 του Νόμου 4172/2013 (Ιούλιος 2013), το οποίο κατάργησε διάφορες ειδικότητες των ΕΠΑΛ. Μεταξύ των ειδικοτήτων που καταργήθηκαν ήταν και οι εκπαιδευτικοί Εργαστηριακών Ειδικοτήτων της Ειδικής Αγωγής, ειδικότητα εκπαιδευτικών με αυξημένα τυπικά προσόντα που επί σειρά ετών υπηρετούσε στα ΕΒΕΕΚ-ΤΕΕΕΑ και ΕΕΓ στη Δευτεροβάθμια Ειδική Αγωγή.

Η κατάθεση νομοσχεδίου για την Ειδική Αγωγή βεβαίως αναγνωρίζεται από όλες τις κυβερνήσεις όλα αυτά τα χρόνια και εξαγγέλλεται συνεχώς από το 2010, χωρίς κάποιο νομοθέτημα να έρχεται τελικά στη Βουλή, δείγμα και αυτό της έλλειψης στρατηγικού σχεδιασμού. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι η μη σχολική ένταξη και η απουσία κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Για να μπορέσει ένας μαθητής να λάβει την απαραίτητη διάγνωση, η οποία πιστοποιεί την αναπηρία ή τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες του, θα πρέπει να

εξεταστεί από τα ΚΕΔΔΥ. Η κατάσταση στα Κέντρα Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) ήταν πολύ άσχημη πριν το ξέσπασμα της Οικονομικής Κρίσης καθώς ήταν ήδη υποστελεχωμένα και δυστυχώς δε βελτιώθηκε στη συνέχεια, αφού εξακολουθούν να έχουν ελάχιστο προσωπικό. Εξαιτίας αυτής της έλλειψης στελέχωσης, υπάρχουν πολύ μεγάλες καθυστερήσεις στις διαγνώσεις, με ό,τι αυτό συνεπάγεται ως χάσιμο πολύτιμου χρόνου και ως ταλαιπωρία για γονείς και μαθητές.

Τα ελάχιστα Ειδικά Νηπιαγωγεία δεν επαρκούν για τις υφιστάμενες ανάγκες, μολονότι συνήθως έχουν περισσότερα παιδιά από όσα προβλέπει η νομοθεσία.

Τα Ειδικά Δημοτικά Σχολεία παραμένουν χωρίς μόνιμο σταθερό προσωπικό και δίχως ολοήμερη λειτουργία, αγνοώντας τις ανάγκες γονέων και παιδιών. Τα Τμήματα Ένταξης είναι τελείως ανοργάνωτα και όποιο έργο επιτελείται σε αυτόν τον τομέα, οφείλεται στο φιλότιμο και στις προσπάθειες των λίγων μόνιμων και των πολλών αναπληρωτών εκπαιδευτικών. Διαγωνισμός ΑΣΕΠ για πρόσληψη δασκάλων της Ειδικής Αγωγής δεν έχει πραγματοποιηθεί ποτέ.

Το Υπουργείο Παιδείας, αφού δεν ενέγραψε κονδύλια για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση στον Κρατικό Προϋπολογισμό και για ν' αντιμετωπίσει το πρόβλημα των ελλείψεων, επινόησε μια αντεκπαιδευτική και ανορθολογική μέθοδο, συνάπτοντας βμηνες συμβάσεις με τον ΟΑΕΔ μέσω ΕΣΠΑ, και προσέλαβε έτσι για τις νευραλγικές θέσεις της Ειδικής Αγωγής εκπαιδευτικούς χωρίς αυξημένα τυπικά προσόντα (ουσιαστικά ανειδίκευτους στην ειδική αγωγή, στην πλειοψηφία τους).

Τη σχολική χρονιά 2013-14 υπολογίστηκαν περίπου 1.600 λειτουργικά κενά σε εκπαιδευτικό, ειδικό εκπαιδευτικό και βοηθητικό προσωπικό στις περισσότερες από 1.000 σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και τις διαγνωστικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες. Πρόκειται για εκπαιδευτικούς αλλά και ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, παιδοψυχιάτρους, εργοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές, λογοθεραπευτές και ειδικό βοηθητικό προσωπικό. «Ένα σχεδόν μήνα μετά τον αγιασμό, τα ειδικά σχολεία πρακτικά δεν λειτουργούν», αναφέρουν οι μαθητές και οι γονείς του 10ου Ειδικού Δημοτικού Σχολείου της Αθήνας στο Μαράσλειο και προσθέτουν: «Η κατάσταση στο σχολείο μας δε διαφέρει από εκείνη στα υπόλοιπα σχολεία ειδικής αγωγής στην Ελλάδα». ⁴⁰ Έπρεπε και πάλι να φθάσει Νοέμβριος για

⁴⁰ Ανακοίνωση του Δ.Σ. Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων 10ου Ειδικού Δ.Σ. Αθηνών (Μαρασλείου) με τίτλο «Άλλη μια χρονιά χωρίς σχολείο» (4/10/2013)

να αρχίσει να εξομαλύνεται, ως ένα βαθμό, η κατάσταση, μέσω των ΕΣΠΑ του ΟΑΕΔ που προαναφέρθηκαν.

Τα προβλήματα της Ειδικής Αγωγής δε σταματούν εδώ. Για το έτος 2012-13, ανακοινώθηκε περικοπή των δαπανών για την μεταφορά των μαθητών στα δημόσια σχολεία από 250 εκ. ευρώ σε 140 εκ. ευρώ. Τον Ιανουάριο του 2013, δηλαδή πέντε μήνες μετά την έναρξη της σχολικής χρονιάς, η κατάσταση είχε φτάσει στο απροχώρητο, καθώς οι αυτοκινητιστές δεν δέχονταν να ναυλώσουν τα λεωφορεία τους με τις καινούργιες, χαμηλότερες τιμές.

Την αμέσως επόμενη σχολική χρονιά, η χρηματοδότηση μειώθηκε εκ νέου. Με Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εσωτερικών, Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών και Δικτύων, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΚΥΑ 24001/11-06-2013, «περί μεταφοράς μαθητών δημοσίων σχολείων από τις Περιφέρειες») αποφασίστηκε η μείωση της χρηματοδότησης κατά 60% σε σχέση με τη χρηματοδότηση του προηγούμενου έτους, δηλαδή από 140.000.000 ευρώ σε 55.000.000 ευρώ.

Η κατάσταση που περιγράφηκε στις προηγούμενες παραγράφους αποτελεί μια προσπάθεια σκιαγράφησης της ζοφερής πραγματικότητας που βιώνουν τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, τα παιδιά «ενός κατώτερου θεού», στην ελληνική εκπαίδευση των μεταμνημονιακών χρόνων. Είναι εύκολο να συμπεράνει κανείς ότι και στον τομέα της Ειδικής αγωγής οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης υπήρξαν βαθύτατες, διευρύνοντας ακόμα περισσότερο τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες, σε βάρος αυτών των παιδιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΕΜΜΕΣΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.2.1. Διαθεσιμότητα Σχολικών Φυλάκων

Με το νόμο 4172/2013 του Υπουργείου Οικονομικών, όπως προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο των Διαρθρωτικών Αλλαγών για την Τεχνική Εκπαίδευση, νομοθετήθηκε η κατάργηση διαφόρων ειδικοτήτων εκπαιδευτικών των ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ με το άρθρο 82. Στο ίδιο όμως νομοσχέδιο, με το άρθρο 80 καταργήθηκαν οι θέσεις των Σχολικών Φυλάκων των Δήμων και οι 2.200 εργαζόμενοι στις θέσεις αυτές τέθηκαν σε διαθεσιμότητα, με αποτέλεσμα τα σχολικά κτίρια να αφεθούν, ιδιαίτερα τις νυχτερινές ώρες, απροστάτευτα έναντι βανδαλισμών.

3.2.2. Αλλαγές στη νομοθεσία μεταθέσεων των εκπαιδευτικών

Με το Νόμο 4093/2012 (παράγραφος Θ2, υποπαράγραφος 2) επετράπησαν οι υποχρεωτικές μεταθέσεις εκπαιδευτικών για τις «ανάγκες της Εθνικής Οικονομίας». Σε συμπλήρωση αυτού του νομικού πλαισίου, το Φεβρουάριο του 2014 εκδόθηκε σχετικό Προεδρικό Διάταγμα που καθιερώνει τις υποχρεωτικές μεταθέσεις των εκπαιδευτικών (ΠΔ 28/ΦΕΚ48/28-2-2014).⁴¹

3.2.3. Ο Νόμος για Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ο Νόμος 3966/2011 (ΦΕΚ 118/2011) με τίτλο «Θεσμικό Πλαίσιο των Πρότυπων, Πειραματικών Σχολείων - Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», και λοιπές διατάξεις» κατάργησε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το

⁴¹ ΔΟΕ, Ανακοίνωση για τις μεταθέσεις, (6/3/2014) <http://apf.gr/assets/doe.pdf>

ΚΕΕ, το ΠΠΟΔΕ, τον ΟΕΕ και τον ΟΕΔΒ. Στη θέση τους ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», τα οποία είναι ΝΠΙΔ, μπορούν να χρηματοδοτούνται από ιδιώτες και να εκτελούν έργα για λογαριασμό τους. Αναφορικά με τα σχολικά βιβλία, τα οποία μέχρι το 2011 τυπώνονταν από τον ΟΕΔΒ και πέρασαν στη δικαιοδοσία του «ΔΙΟΦΑΝΤΟΥ», πρέπει να σημειωθεί ότι πλέον υπήρξε έγκαιρη η άφιξη των βιβλίων στις σχολικές μονάδες.

3.2.4. Συγκρότηση Συμβουλίων χωρίς τη συμμετοχή εκπροσώπων των εκπαιδευτικών

Στο ΦΕΚ 318/2011 (24/2/2011, Αριθμός απόφασης 8440 του Υπουργείου Εσωτερικών) δημοσιεύτηκε ο κανονισμός που καθορίζει τα σχετικά με τη λειτουργία των σχολικών επιτροπών. Με αυτήν την υπουργική απόφαση υπήρξε αποκλεισμός των εκπροσώπων των εκπαιδευτικών από τις νέες καλλικρατικές σχολικές επιτροπές που κατανέμουν τα κονδύλια στις σχολικές μονάδες.

Αποκλεισμός των αιρετών εκπροσώπων των εκπαιδευτικών υπήρξε και από τα πειθαρχικά συμβούλια που αποφασίζουν για τις διώξεις - ακόμα και απολύσεις - δημοσίων υπαλλήλων (Νόμος 4057/2012). Πριν τη δημοσίευση του νόμου, υπεύθυνα για τις πειθαρχικές διώξεις ήταν τα 5μελή υπηρεσιακά συμβούλια όπου αντιπροσωπεύονταν οι εκπαιδευτικοί με δυο αιρετούς εκπροσώπους, ενώ τα άλλα 3 μέλη ορίζονταν από τη διοίκηση. Δηλαδή, η διοίκηση είχε την πλειοψηφία. Με το νέο νόμο αποφασίστηκε να αφαιρεθεί ο πειθαρχικός έλεγχος από τα υπηρεσιακά συμβούλια. Τον πειθαρχικό έλεγχο με το Νόμο 4057, ανέλαβαν ειδικά πειθαρχικά συμβούλια χωρίς αιρετούς εκπροσώπους του εκπαιδευτικού κλάδου, καθιστώντας τα όργανα αυτά πιο ανεξέλεγκτα και έντονα γραφειοκρατικά που δημιουργούν προβλήματα παρά επιλύουν μη έχοντας την εικόνα της πραγματικής κατάστασης που ισχύει στις σχολικές μονάδες.

3.2.5. Κατάργηση της διετούς μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της Π.Ε.

Με ανακοίνωση του Υπουργείου Παιδείας (9 - 2 - 2011) υπήρξε διακοπή της διετούς Μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της Π.Ε.⁴² Με την απόφαση αυτή, έλαβε τέλος ένας θεσμός που προσέφερε, κατά γενική ομολογία όσων συμμετείχαν, σημαντικά επιμορφωτικά εφόδια στους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, δασκάλους και νηπιαγωγούς. Από το Υπουργείο εμφανίστηκε, ως αντιπρόταση επιμόρφωσης, το Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, το οποίο, παρά το βαρύγδουπό τίτλο «Μείζον» υλοποιήθηκε μόνο για λίγους μήνες. Οι συμμετέχοντες στην διετή Μετεκπαίδευση, επιλέγονταν κατόπιν εξετάσεων και απαλλάσσονταν των διδακτικών τους καθηκόντων για όσο χρόνο διαρκούσε η επιμόρφωση, προκειμένου να αφοσιώνονται απερίσπαστοι στη μελέτη νέων παιδαγωγικών θεωρήσεων και πρακτικών. Οι συμμετέχοντες/χουσες στο Μείζον Πρόγραμμα, αντίστοιχα, επιλέγονταν κατόπιν κλήρωσης και παρακολουθούσαν επιμόρφωση μετά το τέλος του διδακτικού ωραρίου, σε απογευματινές ώρες, για μικρό χρονικό διάστημα. Είναι φανερό πως το Μείζον Πρόγραμμα και λόγω του τρόπου λειτουργίας του αλλά και εξαιτίας του προσωρινού της διάρκειας του, πρόσφερε απλά αποσπασματική κατάρτιση αντί για παιδαγωγική επιμόρφωση.

⁴² ΔΟΕ, Ανακοίνωση για τη διακοπή της μετεκπαίδευσης, (16/2/2011)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.3.1. Επιστημονική μετανάστευση

Δεκάδες χιλιάδες νέοι επιστήμονες και ειδικοί εγκαταλείπουν μαζικά τα τελευταία χρόνια την Ελλάδα για να βρουν την τύχη τους στο εξωτερικό. Η κρίση, η ανεργία, ο φόβος για μια ζωή δίχως μέλλον, διώχνει από τη χώρα τα παιδιά της...

Περισσότεροι από 120.000 Έλληνες επιστήμονες και ειδικοί έχουν εγκαταλείψει την Ελλάδα, αναφέρει ο κ. Λόης Λαμπριανίδης,⁴³ καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, που πραγματοποίησε μια μεγάλη έρευνα με δείγμα 2.800 Ελλήνων επιστημόνων, εργαζομένων στο εξωτερικό.

Στα τέλη του 2010, 10% του επιστημονικού δυναμικού της χώρας -κάπου 120.000 άνθρωποι- βρίσκονταν στο εξωτερικό. Αυτό είναι κάτι που θα έπρεπε να μας ανησυχεί για το πού πάει η χώρα. Οι επιστήμονες αυτοί έχουν πάει σε πολλές χώρες κυρίως στην Ευρώπη και την Αμερική. Είναι άνθρωποι με πολύ καλές σπουδές, με διδακτορικό και μάστερ, κάτι που σημαίνει ότι ποιοτικά η ζημιά είναι πολύ μεγαλύτερη από το 10%.

Το επιστημονικό αυτό δυναμικό είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη της χώρας, καθώς δεν θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε προς την ανάπτυξη, χάνοντάς το. Υπάρχουν καθηγητές πανεπιστημίου που δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα οικονομικά και φεύγουν με τριετή άδεια άνευ αποδοχών για να πάνε σε άλλο πανεπιστήμιο του εξωτερικού και να βγάλουν χρήματα για να συντηρήσουν την οικογένειά τους. Αυτό είναι μια πάρα πολύ κακή ένδειξη για την κατάσταση που βρίσκεται η ελληνική κοινωνία.

Με την ανεργία περίπου στο 30% και την εργασία να υποβαθμίζεται συνεχώς ως περιεχόμενο, τα τελευταία χρόνια καταγράφεται ένας αριθμός 300.000 Ελλήνων,

⁴³ Πηγή: <http://www.iefimerida.gr>, προσπελάστηκε στις 17/8/2015.

στην πλειονότητά τους ειδικευμένοι επιστήμονες, που έχουν συμπληρώσει βιογραφικά για να μεταναστεύσουν. Παρατηρείται φυγή ειδικά προς τη Γερμανία. Οι ίδιοι οι Γερμανοί λένε ότι τα 3 πρώτα χρόνια της κρίσης, 60.000 Έλληνες ειδικευμένοι έχουν ήδη εγκατασταθεί και εργάζονται στη Γερμανία.

Η γερμανική κυβέρνηση ενέκρινε νόμο για τη διευκόλυνση της αναγνώρισης των τίτλων σπουδών από την αλλοδαπή. Περισσότεροι από 8.500 αλλοδαποί γιατροί έχουν υποβάλει αίτηση για αναγνώριση των τίτλων σπουδών τους στη Γερμανία, ώστε να εργαστούν στη χώρα.

Οι μνήμες από τα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα των δεκαετιών του 1960 και του 1970 από τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου προς τη Γερμανία ξυπνούν και πάλι. Αυτή τη φορά, όμως, τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά από ποιοτική άποψη. Γίνεται μαζική απογύμνωση των ευρωπαϊκών χωρών του νότου από τους μορφωμένους νέους, ανώτερης και ανώτατης μόρφωσης και όχι από τους ανειδίκευτους «γκασταρμπάιτερ», όπως οι γονείς και οι παππούδες τους. Οι ανεπτυγμένες χώρες του ευρωπαϊκού βορρά παίρνουν έτοιμους τους επιστήμονες χωρίς να έχουν ξοδέψει οι ίδιοι ούτε ένα ευρώ για τη μόρφωσή τους.

«Η Γερμανία» τονίζει ο καθηγητής της Παντείου, πρόεδρος του τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής, κ. Γιάννης Κουζής «ενώ έχει ιδιαίτερα αυξήσει τον τεχνικό προσανατολισμό στην εκπαίδευσή της, έχει έλλειμμα σε άλλες επιστημονικές ειδικότητες και αυτό το έλλειμμα προσπαθεί να το καλύψει με επιστήμονες των χωρών του νότου. Η Γερμανίδα υπουργός Εργασίας, απευθυνόμενη στους ισοπεδωμένους εργαζόμενους του νότου τους καλεί να μεταναστεύσουν στη Γερμανία, γιατί υπάρχει εργασία για τις ανάγκες της γερμανικής οικονομίας.

Τα επιστημονικά επαγγέλματα που αντιμετωπίζουν τη μεγαλύτερη αιμορραγία προς το εξωτερικό είναι οι γιατροί και μηχανικοί. «Οι μισοί από αυτούς έχουν πτυχία από τα 100 κορυφαία πανεπιστήμια του κόσμου» λέει ο κ. Κουζής.

«Η κύρια δεξαμενή συναδέλφων που φεύγουν στο εξωτερικό είναι αυτοί που τελειώνουν την Ιατρική» τονίζει ο πρόεδρος της Ιατρικής Σχολής στο πανεπιστήμιο Αθηνών, κ. Αθανάσιος-Μελέτιος Δημόπουλος, και προσθέτει: «Οι περισσότεροι που πάνε έξω για ειδικότητα δεν θα γυρίσουν. Υπάρχουν και επιστήμονες, που αποφασίζουν να αφήσουν τη θέση τους στην Ελλάδα και να διεκδικήσουν μια αντίστοιχη και πολύ πιο καλοπληρωμένη θέση στο εξωτερικό. Υπάρχουν γιατροί που πάνε στη Γερμανία, την Αυστραλία, το Ντουμπάι και αλλού. Εμείς, ως Ιατρική Σχολή, βλέπουμε ότι από τους νεαρούς συναδέλφους που παίρνουν το πτυχίο τους,

αυτοί που έχουν τις καλύτερες βαθμολογίες και δυνατότητες, φεύγουν. Αποτέλεσμα; Το επίπεδο των ειδικευόμενων γιατρών στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια να έχει πέσει. Γιατί οι καλύτεροι, που έχουν και τη δύναμη, προσπαθούν να φύγουν. Μεγάλος αριθμός πηγαίνει στη Γερμανία. Οι ίδιοι οι Γερμανοί λένε ότι οι Έλληνες τελειόφοιτοι γιατροί είναι από τις καλύτερες ομάδες στη χώρα».

Το μεγάλο ερώτημα που μπαίνει: πόσο κοστίζει η εκπαίδευση των γιατρών στον Έλληνα φορολογούμενο; Ο καθηγητής κ. Κουζής δίνει τη δική του διάσταση: «Αυτό για την Ελλάδα συνιστά ένα τεράστιο πρόβλημα παραγωγικής διάστασης. Δεν μπορεί να αξιοποιήσει η Ελλάδα το δικό της δυναμικό, που με δικά της έξοδα σπούδασε. Για παράδειγμα, ένας φοιτητής της Ιατρικής κοστίζει στο ελληνικό κράτος 12.000 ευρώ τον χρόνο και έως ότου ολοκληρώσει τις σπουδές του, σε 7 χρόνια κατά μέσο όρο, στοιχίζει 84.000 ευρώ. Πάνε στη Γερμανία, την οιαδήποτε χώρα, που παίρνει το επιστημονικό δυναμικό χωρίς να έχει επενδύσει ούτε ένα ευρώ».

Τα οφέλη των χωρών υποδοχής είναι ολοφάνερα, αν πούμε μάλιστα ότι για να ολοκληρώσει τις σπουδές του ένας γιατρός στη Γερμανία κοστίζει στο γερμανικό δημόσιο κάπου ένα εκατομμύριο ευρώ, καταλαβαίνει κανείς γιατί το Βερολίνο ενισχύει διακαώς την «εισαγωγή εγκεφάλων» από τις χώρες του νότου».

«Δεκάδες χιλιάδες μορφωμένοι νέοι που προέρχονται από αυτές τις χώρες βρίσκονται ήδη καθοδόν προς τη Γερμανία. Τα γερμανικά Επιμελητήρια Βιομηχανίας και Εμπορίου διοργανώνουν μαθήματα Γερμανικών και υπόσχονται προσοδοφόρες θέσεις εργασίας» μετέδωσε το Γερμανικό Ραδιόφωνο.

Για τη Γερμανία και τις άλλες ανεπτυγμένες χώρες, που γερνούν δημογραφικά, οι νεοφερμένοι ξένοι επιστήμονες που έχουν ήδη εκπαιδευθεί με έξοδα των χωρών προέλευσής τους, είναι ένα απροσδόκητο κέρδος. Την ίδια ώρα, η «ευκαιρία» αυτή για τη γερμανική οικονομία κρύβει ένα δράμα για τις χώρες του νότου της Ευρώπης. Αν αυτή η κίνηση μεταναστών συνεχιστεί, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Κύπρος και οι άλλες χώρες του νότου θα αδειάσουν σιγά σιγά από τους καλύτερα μορφωμένους νέους, «από τη ζωτική ουσία που μπορεί να εκπροσωπεί μια πολλά υποσχόμενη νεολαία», όπως τονίζει η γαλλική εφημερίδα «Μοντ».

Σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύεται στην εφημερίδα «Ντι Βελτ», 35,5 % των ξένων επιστημόνων και ειδικών που πηγαίνουν να βρουν την τύχη τους στη Γερμανία προέρχονται από την υπόλοιπη Ευρώπη, 26,3% από τις δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, 6,5% από την Τουρκία, 11,6% από την Ασία και 5,8% από την Αφρική. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, το 2012 μετανάστευσαν στη Γερμανία για να

εργαστούν περισσότερα από 600.000 άτομα από χώρες της ΕΕ, στο σύνολό τους σχεδόν από χώρες της νότιας και της ανατολικής Ευρώπης. Το 2011, το νούμερο αυτό ήταν 500.000. Στη μεγάλη πλειονότητα οι μετανάστες αυτοί διαθέτουν μεγάλα επαγγελματικά προσόντα.

Είναι δυνατόν να σταματήσει η «εξαγωγή εγκεφάλων» στο εξωτερικό; διερωτάται κάθε γονιός που βλέπει το παιδί του να φεύγει έχοντας ξοδέψει όλες τις οικονομίες του να το σπουδάσει.

«Με τι μισθούς να δουλέψει κάποιος επιστήμονας στην Ελλάδα, όταν ισοπεδώνεται το περιεχόμενο της εργασίας, όταν έχουμε μια εργασία χαμηλά αμειβόμενη και τόσο μεγάλη ανεργία» αναρωτιέται ο καθηγητής κος Κουζής.

Δυστυχώς, η Ελλάδα θα αιμορραγεί συνεχώς στο θέμα του επιστημονικού δυναμικού όσο θα παραμένει ως παραγωγικό πρότυπο της χώρας η προσφορά φτηνών υπηρεσιών. Οι αρμόδιοι φορείς έχουν κάνει διαχρονικά τις προτάσεις τους, ακόμη και από την περίοδο της λεγόμενης ευημερίας και είχαν ασκήσει κριτική ότι αυτό που δημιουργείτο στην Ελλάδα ήταν μία φούσκα. Δεν οικοδομήσαμε μια χώρα με υποδομές τέτοιες που να μπορέσει να έχει μια προοπτική. Το μέλλον δεν φαίνεται ευοίωνο.

Πρέπει να ακουστεί από επίσημα χείλη, την πολιτεία και με βροντερό τρόπο ότι χάνουμε ένα πολύ μεγάλο και το πιο ποιοτικό κομμάτι του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.

Στην Αμερική προκλήθηκε πανικός όταν Κινέζοι και Ινδοί επιστήμονες ανακοίνωσαν ότι επιστρέφουν στις χώρες τους. Ήδη η Αμερική προσπαθεί να τους μεταπείσει να μείνουν

Η Ελλάδα μπορεί, παρά την κρίση που περνάμε, να ασκήσει μια διαφορετική πολιτική. Ναι, χρειάζονται διαρθρωτικές αλλαγές, αλλά αυτά δεν μπορούν να γίνουν με οριζόντια μέτρα.

Η ελληνική κοινωνία απαιτεί να σπουδάζει και να αξιοποιεί τα παιδιά της προς όφελος της χώρας μας.

3.3.2 Ανεργία των νέων

Η μεγάλη ανεργία των νέων επιστημόνων έχει οδηγήσει στην αύξηση της μερικής απασχόλησης και σε αντικείμενα εντελώς διαφορετικά των σπουδών τους, με

αποτέλεσμα το 70% των ανέργων αναγκαστικά να την επιλέγουν. Το 51% των μερικώς απασχολουμένων ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ οι νέοι κάτω των 25 έχουν τη μεγαλύτερη μείωση αγοραστικής δύναμης λόγω του κατώτατου μισθού. Στις ηλικίες 15-24 η ανεργία φτάνει το 53,2%, ενώ στους νέους 25-34 ετών φτάνει 32,9%, σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία Ιουνίου της Eurostat. Η αρμόδια επίτροπος για την απασχόληση, κ. Μαργκρέτε Βεστάχερ, προανήγγειλε ότι μετά το καλοκαίρι θα προτείνει μέτρα για την αποτελεσματική υποστήριξη των μακροχρόνια ανέργων και κυρίως για τους νέους.!

Οι ειδικοί όμως εκτιμούν πως το πρόγραμμα της Ε.Ε. για τη μείωση της ανεργίας των νέων θα αποτύχει, γιατί είναι εντελώς επιδερμικό, δεν να λαμβάνει υπόψη την παραγωγική βάση κάθε χώρας, τη δημόσια διοίκηση, την τεχνογνωσία και γενικά το πλαίσιο λειτουργία της.⁴⁴

Ενώ η ανεργία καλπάζει, οι ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό είναι τεράστιες και οι αδιόριστοι εκπαιδευτικοί στοιβάζονται στους πίνακες αδιόριστων, στο... έλεος της «τρόικας» καλύτερα του «κουαρτέτο» βρίσκεται η ομαλή λειτουργία των σχολείων για τη νέα χρονιά -σχολικό έτος 2015-16-, καθώς οι εκπρόσωποι των δανειστών βάζουν «μπλόκο» στους διορισμούς μόνιμων εκπαιδευτικών, εξαρτώντας τον τελικό αριθμό τους από τους επαναπροσληφθέντες που είχαν τεθεί σε διαθεσιμότητα.

Οι δανειστές ζητούν να μειωθεί κατά το ήμισυ ο αριθμός των διορισμών ώστε να ισοσκελιστεί με τις επαναποθετήσεις των 1.850 καθηγητών τεχνικών ειδικοτήτων. Έτσι, από τους 2.500 - 3.000 διορισμούς που η κυβέρνηση φιλοδοξούσε να πραγματοποιήσει φέτος στην εκπαίδευση, θα αναγκαστεί να περιοριστεί σε πολύ λιγότερους.⁴⁵

⁴⁴ <http://www.kathimerini.gr>, προσπελάστηκε στις 25/05/2015.

⁴⁵ <http://www.imerisia.gr>, προσπελάστηκε στις 25/05/2015.

ΜΕΡΟΣ IV

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα εργασία προσπάθησε να καταγράψει, στα πλαίσια των δυνατοτήτων μου, τις νομοθετικές και τις διαρθρωτικές αλλαγές που επιτελέστηκαν στην ελληνική εκπαίδευση εξαιτίας και με αφορμή την οικονομική κρίση.

Όσον αφορά τα δυο πρώτα από τα ερωτήματα, που τέθηκαν στην εργασία, δηλαδή το ποιες αλλαγές έχουν υπάρξει στη χρηματοδότηση της ελληνικής εκπαίδευσης, μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης στη χώρα και το ποιες αλλαγές έχουν υπάρξει στις εργασιακές σχέσεις και στις αμοιβές των εκπαιδευτικών μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, μπορούμε να πούμε ότι η μελέτη της πρώτης κατηγορίας συνεπειών, η μελέτη δηλαδή των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στα οικονομικά της ελληνικής εκπαίδευσης δεν διαφοροποιείται σε σχέση με τις συνέπειες σε άλλους τομείς, έκπληξη αποτελεί ο βαθμός επιδείνωσης της κατάστασης. Πράγματι, μελετώντας τα δημοσιονομικά μεγέθη στους Εθνικούς Προϋπολογισμούς, διαπιστώσαμε περικοπές της τάξεως του 32,22%, στον προϋπολογισμό για την Παιδεία του 2014, σε σχέση με τα αντίστοιχα κονδύλια του 2009, πριν δηλαδή την εκδήλωση της Οικονομικής Κρίσης. Πρόκειται για ποσοστό μείωσης πρωτοφανές για ευρωπαϊκή χώρα, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι δαπάνες για την Παιδεία, κατά το 2014, αποτελούν λιγότερο από το 2,7% του ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος των αντίστοιχων δαπανών στην Ευρώπη βρίσκεται σχεδόν στο 5% του μέσου ΑΕΠ.

Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα που τέθηκε στην παρούσα εργασία, δηλαδή το ποιες αλλαγές έχουν υπάρξει στον δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, μπορούμε να πούμε ότι με την έναρξη της οικονομικής κρίσης, η λογιστική αντίληψη αντιμετώπισης της εκπαίδευσης, που μειώνει εκπαιδευτικούς, αυξάνει τον αριθμό των μαθητών στις τάξεις (παρά τις απολύτως αντίθετες θέσεις της παιδαγωγικής επιστήμης), δημιουργεί μεγάλα σχολικά συγκροτήματα, καταργεί τις υποστηρικτικές δομές προς τους ασθενέστερους μαθητές και υποχρηματοδοτεί την Ειδική Αγωγή, αποτελεί τον ασφαλέστερο δρόμο για την υποβάθμιση της δημόσιου χαρακτήρα της.

Όλα τα παραπάνω, καθιστούν φανερό ότι η εκπαίδευση από κοινωνικό αγαθό μετατρέπεται σε εμπορεύσιμο αγαθό που δεν απευθύνεται ισότιμα προς όλους,

παραβιάζοντας έτσι το θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου στην μόρφωση. Από την εποχή (και το όραμα) του μαζικού εκπαιδευτικού συστήματος, περνάμε στην εποχή της διαφοροποιημένης ταξικής εκπαίδευσης, όπου θεωρείται «κοινωνικός παραλογισμός» η επιδίωξη να αποκτήσουν όλοι οι μαθητές τα μέγιστα σχολικά προσόντα.

Τέλος, όσον αφορά το ερώτημα, που τέθηκε ποιες αλλαγές έχουν υπάρξει στην ελληνική νομοθεσία και έχουν επηρεάσει τη θεσμική λειτουργία της εκπαίδευσης (διαρθρωτικές αλλαγές), επηρεάζοντας άμεσα ή έμμεσα την πραγματικότητα στο σχολείο, όπως τη βιώνουν εκπαιδευτικοί, μαθητές και γονείς, δείξαμε στις προηγούμενες σελίδες ότι υπήρξε μεγάλος αριθμός τέτοιων διαρθρωτικών αλλαγών.

Σε γενικές γραμμές, εύκολα κατανοούμε τη βάση πάνω στη οποία προωθήθηκαν οι αλλαγές στα δημοσιονομικά της εκπαίδευσης, καθώς υπήρξε σε όλους τους τόνους επίκληση του δημόσιου συμφέροντος και μετακύληση σε όλα τα κοινωνικά στρώματα της ευθύνης για «έξοδο από την κρίση».

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, από το 2010 και μετά επηρέασε κάθε πλευρά της οικονομικής και της κοινωνικής ζωής του τόπου. Η Εκπαίδευση δεν ήταν δυνατόν να αποτελέσει εξαίρεση. Όλες οι εκφάνσεις της (χρηματοδότηση, θεσμοί, διάρθρωση, εκπαιδευτικές πρακτικές και στάσεις, δημόσιος και ιδιωτικός της χαρακτήρας κλπ.) υπέστησαν βαθιές αλλαγές από την εν λόγω κρίση.

Η παρούσα ερευνητική εργασία επιχειρώντας να διερευνήσει τις επιδράσεις της οικονομικής κρίσης στην τυπική εκπαιδευτική διαδικασία κατέγραψε όσες από αυτές τις αλλαγές θεώρησε περισσότερο χαρακτηριστικές. Θα ήταν λάθος να ισχυριστεί κάποιος ότι στην εκπαίδευση δεν υπήρχαν προβλήματα πριν τη κρίση. Όμως οι επιλογές που έγιναν, προκειμένου δήθεν να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα, προωθούν ένα μοντέλο εκπαίδευσης με περισσότερους ταξικούς φραγμούς σε βάρος των μαθητών που προέρχονται από τα λιγότερο ευνοημένα οικονομικά και μορφωτικά κοινωνικά στρώματα.

4.4.1. Η εκπαίδευση οφείλει να συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νέων

Εδώ και τρεις δεκαετίες, όλες οι βαθμίδες της εκπαίδευσης, από την προσχολική μέχρι την ανώτατη, βρίσκονται στη δίνη των συνεχών και αναποτελεσματικών αναδιαρθρώσεων και αλλαγών, χωρίς εθνικό σχέδιο που θα υπηρετείται με συνέπεια και συνέχεια. Εφαρμόζονται πολιτικές που δεν ενισχύουν τον ουσιαστικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Αυτό συμβαίνει στην εκπαίδευση, από την οργάνωση και τη λειτουργία της έως το μορφωτικό της αποτέλεσμα χαρακτηρίζεται από τον τρόπο λειτουργίας του κράτους.

Οι επιπτώσεις της λειτουργίας του σχολείου αποτυπώνονται με σαφήνεια στην περιθωριοποίηση των πιο αδύνατων στις επιδόσεις μαθητών, κυρίως αυτών που προέρχονται από χαμηλά οικονομικά και κοινωνικά στρώματα, στον υπερπληθωρισμό επιστημόνων.

Εξετάζοντας την καθημερινότητα του σχολείου διαπιστώνουμε ότι οι πολιτικές πρακτικές προωθούν την εσωστρέφεια, περικόπτουν τις δημόσιες δαπάνες και υποκαθιστούν το πρόσταγμα της ισότητας και αλληλεγγύης. Επιβάλλουν άχρηστες τυποποιημένες γνώσεις και αμφιλεγόμενα πρότυπα, τυπολατρική λογοδοσία, πριμοδοτούν τον ατομικισμό.

Με αυτό τον τρόπο διευρύνονται οι εκπαιδευτικές ανισότητες, παράλληλα, υποβαθμίζεται το έργο των εκπαιδευτικών, καθώς εμπεδώνουν τον διαχωρισμό της σύλληψης από την εκτέλεση της εργασίας στο σχολείο, καθιστώντας τους άβουλα εκτελεστικά όργανα ενός προγράμματος σπουδών που δεν λαμβάνει υπόψη άλλους παραμέτρους όπως γεωγραφικά χαρακτηριστικά, τοπικό πολιτισμό, οικονομία, ανάπτυξη, καινοτομία κ.α., με αποτέλεσμα από τον Έβρο έως την Κρήτη να γίνεται καθημερινά το ίδιο μάθημα.

Επιχειρούν να διαμορφώσουν ασφυκτικό πλαίσιο λειτουργίας, των συντελεστών της εκπαίδευσης ώστε να αφαιρείται κάθε αυτενέργεια.

Η εκπαίδευση απογυμνώνεται από το ανθρωπιστικό της περιεχόμενο και από την ανάπτυξη ζωντανής και αμφίδρομης σχέσης κοινωνίας- εκπαιδευτικών - μαθητών.

Οι εκπαιδευτικοί είναι ανάγκη να δράσουν, έχοντας κατά νου ότι οι σχέσεις εκπαίδευσης και κοινωνίας είναι σχέσεις διαλεκτικές και ιστορικές, οφείλουν να

κατανοήσουν ότι η αναπαραγωγή της κοινωνικής ιεραρχίας μέσω της εκπαίδευσης είναι ανεπίτρεπτη και η διαμόρφωση της προσωπικότητας των μαθητών απαιτεί γνώση και ελευθερία πνεύματος.

Οι εκπαιδευτικοί, αντλώντας έμπνευση και αρχές από την απελευθερωτική παιδαγωγική του Paulo Freire χρειάζεται να αγωνιστούν για να διατηρήσει η εκπαίδευση το δημόσιο και δωρεάν χαρακτήρα της, αλλά και να αποκτήσει ένα ολιστικό και ανθρωπιστικό περιεχόμενο που συνδυάζει τη θεωρητική με την πρακτική μάθηση.

Η ολόπλευρη ανάπτυξη του δυναμικού των μαθητών, το άκουσμα των φωνών τους, ο τρόπος που αφουγκράζονται τις ανάγκες τους είναι το πρώτο τους μέλημα.

Η δημοκρατική λειτουργία του σχολείου με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των γονέων και των μαθητών είναι όρος απαραίτητος.

Η εκπαίδευση αποκτά πρωτόγνωρη σπουδαιότητα για τον μετασχηματισμό της κοινωνίας, της ολόπλευρης ανάπτυξης, της ουσιαστικής παραγωγής, της καινοτομίας.

Η καθολική και ευρεία εξοικείωση των μαθητών με τα σύγχρονα επιτεύγματα της τεχνολογίας αποτελεί προϋπόθεση για να κατανοήσουν τις δυνατότητες, αλλά και τις προκλήσεις που χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες παραγωγικές δυνάμεις.

Το σχολείο θα πρέπει να συμβάλλει αποφασιστικά και στην καλλιέργεια της συνείδησης, με τη σημασία της συνειδητοποίησης του εαυτού ως υποκειμένου στη σχέση του με τους άλλους ανθρώπους.

Η ηθική, αισθητική και φιλοσοφική μορφή της συνείδησης αναπτύσσεται σε κάθε άνθρωπο διαμέσου όλου του φάσματος των κοινωνικών σχέσεων στις οποίες άμεσα ή έμμεσα συμμετέχει, διαμέσου των παραδόσεων της ανθρωπότητας στα πεδία της ηθικής, της αισθητικής και της φιλοσοφίας.⁴⁶

Το σχολείο της δημοκρατικής κοινωνίας μπορεί να συμβάλει στη διαδικασία καλλιέργειας της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και γνώσης των ανθρωπιστικών σπουδών, της τέχνης, της λογοτεχνίας και της φιλοσοφίας, οι οποίες αποτυπώνουν την εξέλιξη της αυτογνωσίας των ανθρώπων, την αλλαγή των αντιλήψεών τους για το νόημα και το ιδεώδες της ζωής στην ιστορική πορεία της ανθρωπότητας.⁴⁷

⁴⁶ Κολιάδης, Ε. (1997). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη. Γνωστικές Θεωρίες*. Τόμος Γ, Αθήνα, σελ. 73

⁴⁷ Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης

Μόνο οι εκπαιδευτικοί που «απολαμβάνουν» το έργο τους και αναπτύσσονται εντός αυτού (από ηθική, αισθητική και νοητική σκοπιά) μπορούν πραγματικά να συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών.

Η αναγκαιότητα και σημασία της διδασκαλίας συνίσταται στο γεγονός ότι οι επιστημονικές θεωρητικές γνώσεις, οι καλλιτεχνικές παραδόσεις και τεχνοτροπίες, οι φιλοσοφικές ιδέες και γενικά τα συσσωρευμένα πολιτισμικά επιτεύγματα της ανθρωπότητας μπορούν να μεταδοθούν στη νέα γενιά μόνο διαμέσου της οργανωμένης και συστηματικής παιδαγωγικής σχέσης.

Το έργο των εκπαιδευτικών είναι εξαιρετικό όταν οι μαθητές μούνται στη διαδικασία της ανάλυσης και κριτικής εξέτασης ιδεών, μαθαίνουν δηλαδή να σκέπτονται δημιουργικά.⁴⁸

Ας μη μας διαφεύγει το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν όχι μόνο με τη σκέψη τους αλλά και με το σύνολο της προσωπικότητάς τους, με τις ηθικές αρχές, τις αισθητικές αντιλήψεις, τις φιλοσοφικές κοσμοθεωρίες, τη στάση ζωής και τα ιδανικά που τους διακρίνουν.

4.4.2. Εκπαίδευση και οικονομική ανάπτυξη

Το αναπτυξιακό όραμα για την Ελλάδα στο τέλος της δεύτερης δεκαετίας του 21ου αιώνα θα πρέπει να είναι η διασφάλιση μιας βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία εξασφαλίζει υψηλά επίπεδα απασχόλησης και κοινωνικής ευημερίας των πολιτών, όχι μόνο της παρούσας γενεάς αλλά και των επόμενων γενεών. Η ανάκαμψη της οικονομίας εξαρτάται από όλους μας, η δυναμική της, η γεωμετρική βελτίωση του ρυθμού της. Οφείλουμε όμως να προχωρήσουμε σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις.

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο ρύθμισης και εποπτείας των αγορών, οφείλει να συμβάλλει στην άρση των στρεβλώσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, στην ενίσχυση της αξιοπιστίας του και στην εξομάλυνση της ρευστότητας και της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας. Το νέο ευρωπαϊκό περιβάλλον συνεπάγεται αυξημένες ευθύνες στη διαμόρφωση συνθηκών κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής και να περιλαμβάνει ίσες ευκαιρίες για την ελληνική οικονομία και κοινωνία,.

⁴⁸ Τριλιανός, Α. (1997). *Η κριτική σκέψη και η διδασκαλία της*. Αθήνα: Τελέθριον.

Κεντρική προτεραιότητα, η προώθηση αναπτυξιακών πολιτικών που να δημιουργούν τις προϋποθέσεις μιας οικονομίας με περισσότερες θέσεις εργασίας.

Στόχος, οι τομείς που θα αποτελέσουν τους οδηγούς της ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια να συνεισφέρουν σημαντικά στην απασχόληση, την καινοτομία, την ενεργειακή βιωσιμότητα.

Προκειμένου να υπάρξει βιώσιμη ανάπτυξη, δηλαδή μεγέθυνση του εισοδήματος χωρίς μελλοντικά αυτό να υπονομεύεται από υπερβολικά χρέη ή δημοσιονομικούς εκτροχιασμούς, πρέπει υποχρεωτικά να περνάει από το δρόμο της διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης και της αύξησης παραγωγικότητας/ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Αυτό σημαίνει μετατόπιση πόρων (ανθρώπινων και υλικών) από τον προστατευόμενο εσωστρεφή (κρατικοδίαιτο) τομέα της οικονομίας των υπηρεσιών στον παραγωγικό εκτεθειμένο στον διεθνή ανταγωνισμό τομέα της οικονομίας (εξαγωγών και υποκατάστασης εισαγωγών).

Για να επιτευχθεί αυτή η μεταστροφή, σημαντικό ρόλο έχει το εκπαιδευτικό σύστημα στην κατεύθυνση ανάπτυξης της καινοτόμας επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, της διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου παραγωγής, το οποίο θα οδηγήσει τη χώρα στην ανάπτυξη, την κανονικότητα και την ευημερία, αφήνοντας πίσω έκτακτες περιοριστικές πολιτικές.

Παρά τη νεοφιλελεύθερη προσπάθεια κατασυκοφάντησης του δημοσίου χώρου και την ιδεοληπτική εμμονή στην άμεση αποχώρηση του κράτους από την αγορά, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το όποιο αναπτυξιακό μοντέλο συγκροτείται και από τις ασκούμενες δημόσιες πολιτικές που στηρίζουν και ελέγχουν βεβαίως τις πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα.

Εκτός από την μακροοικονομική διαχείριση σημαντική θέση οφείλει να έχει και η μικροοικονομική προσέγγιση, όπως η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας. Τα παραπάνω εξαρτώνται σε καθοριστικό σημείο από την προσαρμογή που θα επιδείξει ο ιδιωτικός τομέας. Είναι αυτονόητο πως οι παρεμβάσεις του κράτους, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, η χρηστή διοίκηση (αποφυγή άσκοπων δαπανών, διαφθορά κ.α.), η καλή λειτουργία της δικαιοσύνης και η ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού μέσα από την εκπαίδευση και γενικότερα την παιδεία αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους.⁴⁹

⁴⁹ Από διάλεξη του κου Γ. Παντελόπουλου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Το νέο παραγωγικό – αναπτυξιακό πρότυπο να βασίζεται στα προφανή συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και τους ενδογενείς της πόρους: στη γη και τους ανθρώπους.

Γη σημαίνει αγροτική παραγωγή, χωροταξικός σχεδιασμός, περιβάλλον, τουρισμός, θάλασσα, αλιεία, ναυτιλία, υποδομές, δάση και ορεινές περιοχές, τοπίο, πολιτισμός, ορυκτός πλούτος κ.ο.κ.

Άνθρωποι σημαίνει εκπαίδευση και επιμόρφωση, δεξιότητες, διανοητικό κεφάλαιο, έρευνα, καινοτομία, επιχειρηματικότητα, οικονομία και κυρίως εργασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αναστασάτος, Ν., άρθρο, «Οι ψυχοσωματικές επιπτώσεις στους μαθητές της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας» (28/4/2014) Έφημερίδα των Συντακτών», προσπελάστηκε στις 5-5-2015
- Βαρουφάκης, Γιάνης – Κουντούρης, Μάνος, Επιστημονική επιμέλεια (2007): Πολιτική Οικονομία, εκδόσεις : GUTENBERG
- Βικιπέδια: Εκπαίδευση ορισμοί. <https://el.wikipedia.org> προσπελάστηκε στις 3/8/2015
- Διονέλλη, Μ., Στοιχεία του δημοσιογράφου από e-dromos.gr, προσπελάστηκε στις 5-8-2015
- Καδδά, Δ., Παιδεία offline. (3/2/2008), άρθρο, Εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» .
- Κολιάδης, Ε. (1997). Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη. Γνωστικές Θεωρίες. Τόμος Γ., Αθήνα
- Κάτσικας, Χρ., άρθρο, «Αποφασισμένοι να παλέψουν για ένα καλύτερο αύριο» (28/4/2014), «Εφημερίδα των Συντακτών » , προσπελάστηκε στις 10/5/2015
- Κάτσικας, Χρ., άρθρο, «UNESCO: 21 ώρες διδασκαλίας = 84 ώρες εκπαίδευσης» (15/1/2013), προσπελάστηκε στις 10/5/2015
- Κουφάρης, Γ. (2010) Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματοπιστωτικές αγορές. Περιοδικό Χρήμα Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2010.
- Κυπριανός, Π. (2004) Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Λακασάς , Α, άρθρο, «Μόνο 2 εκ των 112 εκατ. της κρατικής επιχορήγησης έλαβαν τα ΑΕΙ » εφημερίδα « ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ » (31/7/2015), προσπελάστηκε στις 2/08/2015.
- Λακασάς, Α., άρθρο « Σε αναζήτηση χρημάτων τα ΑΕΙ» εφημερίδα « ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ » (2/8/2015), προσπελάστηκε στις 3/08/2015
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μελάς, Κ. (2009) Η παρούσα χρηματοπιστωτική κρίση. Διακριτά χαρακτηριστικά., Περιοδικό MonthlyReview.gr.
- Μελάς, Κ. (2011) Οι σύγχρονες κρίσεις του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αθήνα: Α.Α. Λιβάνης

- Μελάς, Κ. (2014) Η ολιγοπωλιακή διάρθρωση της ελληνικής αγοράς, η «κυριαρχία του καταναλωτή» και η παραγωγική βάση.
- Μπελαντής, Δ.,(2014), Αριστερά και Εξουσία. Ο «Δημοκρατικός Δρόμος» προς τον Σοσιαλισμό. Αθήνα: Τόπος
- Μπογιόπουλος, Ν. (2011). «Είναι ο Καπιταλισμός, Ηλίθιε». Οι Υπαίτιοι της Κρίσης και το «Χρέος» της Ανατροπής τους - Μια Ευγενική Απάντηση στους Πραιτωριανούς των Μνημονίων». Αθήνα: Λιβάνης.
- Μπράτης Δ. Ανακοίνωση κενών, Στοιχεία από τον αιρετό του ΚΥΣΠΕ <http://mpratis.gr/> προσπελάστηκε στις 18/8/2015
- Νεγρεπόντη -Δελιβάνη, Μ. (2010). Η Φονική Κρίση και η Ελληνική Τραγωδία. Αθήνα: Λιβάνης
- Νεγρεπόντη -Δελιβάνη, Μ.,(2011), Όλη η Αλήθεια για Χρέος και Ελλείμματα και Πώς θα Σωθούμε. Θεσσαλονίκη: Ιανός.
- Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων 10ου Ειδικού Δ.Σ. Αθηνών. (2013) Ανακοίνωση: άλλη μια χρονιά χωρίς σχολείο.
- Παλληγιάννης, Β., Διορισμοί εκπαιδευτικών. Στοιχεία από τον αιρετό του ΚΥΣΠΕ http://www.doe.gr/index.php?categoryid=31&p2_articleid=10736. Προσπελάστηκε στις 8/8/2015
- Πολίτης, Γ. (2014), ΝΑ ΣΗΚΩΘΟΥΜΕ ΟΡΘΙΟΙ, εκδόσεις: ΨΥΧΟΓΙΟΣ.
- Πολύ πίσω από την Ευρώπη το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης. (30/10/2013). Εφημερίδα των Συντακτών.
- Ρούσης, Γ., (2012) :Από την Κρίση στην Επανάσταση. Πόλεμος Θέσεων. Αθήνα: Γκοβόστης.
- Ροτ, Κ.Χ. & Παπαδημητρίου, Ζ., (2013): Να Εμποδίσουμε την Καταστροφή. Μανιφέστο για μια Ευρώπη της Ισότητας. Αθήνα: Νησίδες
- Συνήγορος του Παιδιού (2012) Οι συνέπειες της κρίσης στη ζωή των μαθητών.
- Περιοδικό Εκπαιδευτώ, (12/6/2012).
- Τόλιος, Ι. (2012) Η μαρξιστική θεωρία για τις οικονομικές κρίσεις, Περιοδικό Μαρξιστική Σκέψη. τόμος 6.
- Τριλιανός., Α. (1997). Η κριτική σκέψη και η διδασκαλία της. Αθήνα: Τελέθριον
- Χουντής, Ν., ευρωβουλευτής, Ερώτηση στις 19/9/2013,. www.chountis.gr, προσπελάστηκε στις 2/05/2015

- Ball, S.J. & Youdel, D. (2010) Η κρυφή ιδιωτικοποίηση στη δημόσια εκπαίδευση, Αθήνα: Ι.Π.Ε.Μ.- Δ.Ο.Ε.
- Brecht B. (1972) Η Αγία Ιωάννα των Σφαγείων. (μτφ Κ. Παλαιολόγου) Αθήνα: Πλανήτης.
- Klein, N. (2010) Το Δόγμα του Σοκ. Αθήνα: ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ - Α. ΛΙΒΑΝΗ.
- Marx, K., (1875) «Κριτική του Προγράμματος της Γκότα», στο Μαρξ-Ένγκελς, Διαλεκτά Έργα, τόμος ΙΙ. Αθήνα: Αναγνωστίδης.
- Α.ΔΙ.Π. (2012) Περίγραμμα Μεθοδολογικής Προσέγγισης για αναδιάρθρωση του χάρτη των ΑΕΙ.
- Α.ΔΙ.Π. (2013) Γνωμοδότηση επί του Σχεδίου Αθηνά με αριθμό 461/08.03.2013.
- ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ, Ανακοινώσεις, www.doe.gr
- ΕΛΣΤΑΤ, Η Ελλάδα με αριθμούς 2013, σελ 12
- ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ. (2014) Ετήσια έκθεση για την εκπαίδευση 2012-2013.
- ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ., Ανακοινώσεις, www.olme.gr
- UNICEF. Δελτίο τύπου: Παγκόσμια πρωτοβουλία ΟΗΕ - Πρώτα η Εκπαίδευση. (26/9/2012) Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ
UNESCO Στρατηγική της UNESCO για την Εκπαίδευση, προσπελάστηκε στις 25/7/2015.

Ξενόγλωσση

- UNESCO Progress in getting all children to school stalls <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002281/228184E.pdf>, προσπελάστηκε 25/7/2015
- Young, M. (1998) The Curriculum of the Future. London: Psychology Press.
- Furnham's (1984) Money Beliefs and Behaviors Scale

Νομοθεσία

- Ν.1351/1983 (ΦΕΚ 56, 26/4/1983) ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.
- Ν.3328/2005 (ΦΕΚ 80, 1/4/2005) ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΙΤΛΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
- Ν.3528/2007 (ΦΕΚ 26, 9/2/2007) ΚΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ Ν.Π.Δ.Δ.
- Ν.3833/2010 (ΦΕΚ 40, 15/3/2010) ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ - ΕΠΕΙΓΟΝΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ
- Ν.3845/2010 (ΦΕΚ 65, 6/5/2010) ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ - ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
- Ν.3848/2010 (ΦΕΚ 71, 19/5/2010) ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ - ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΚΑΝΟΝΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
- Ν.3966/2011 (ΦΕΚ 118, 24/5/2011) ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ, ΙΔΡΥΣΗ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
- Ν.4009/2011 (ΦΕΚ 195, 6/9/2011) ΔΟΜΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.
- Ν.4024/2011 (ΦΕΚ 226, 27/10/2011) ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ, ΕΝΙΑΙΟ ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΟ - ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΟ, ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΦΕΔΡΕΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2012-2015
- Ν.4046/2012 (ΦΕΚ 28, 14/2/2012) ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (Ε.Τ.Χ.Σ.),

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

- Ν.4057/2012 (ΦΕΚ 54, 14/3/2012) ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.

- Ν.4093/2012 (ΦΕΚ 222, 12/11/2012) ΕΓΚΡΙΣΗ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2013-2016 - ΕΠΕΙΓΟΝΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 4046/2012 ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 20132016

- Ν.4111/2013 (ΦΕΚ 18, 25/1/2013) ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν. 4093/ 2012, ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ «ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (Ε.Τ.Χ.Σ.), ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (Τ.Χ.Σ.) ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΤΤΕ), ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΚΥΡΙΑ ΣΥΜΒΑΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ», ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ Ε.Τ.Χ.Σ., ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΤΕ, ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΣΙΤ» ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ Ε.Τ.Χ.Σ., ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΤΕ, ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΟΚΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ», ΠΑΡΟΧΗ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ» ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

- Ν.4115/2013 (ΦΕΚ 24,30/1/2013) ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

- Ν.4132/2013 (ΦΕΚ 59, 7/3/2013) ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

- Ν.4142/2013 (ΦΕΚ 83, 9/4/2013) ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Α.ΔΙ.Π.Π.Δ.Ε.)
- Ν.4152/2013 (ΦΕΚ 107, 09/05/2013) ΕΠΕΙΓΟΝΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ 4046/2012, 4093/2012 ΚΑΙ 4127/2013
- Ν.4186/2013 (ΦΕΚ 193, 17/9/2013) ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
- Ν.4254/2014 (ΦΕΚ 85, 7/4/2014) ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 4046/2012 ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.
- Ν.4275/2014 (ΦΕΚ 149, 15/7/2014) ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ Ν.Π.Δ.Δ. (Ν. 3526/2007) - ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ
- Π.Δ. 152/2013 (ΦΕΚ 240, 5/11/2013) ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
- Π.Δ. 28/2014(ΦΕΚ 48, 28/2/2014) ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ ΥΠΕΡΑΡΙΘΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ